

מדשן ביתך

גליון
מס' 234

פנינים ורעיונות נפלאים לפרשת השבוע מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א
נערך לדפוס לע"נ המחנך רבי דוד ב"ר חיים הכהן עדני זצ"ל

תצוה
תש"פ

בחומש בראשית יש שנים עשרה פרשיות, ובספר שמות הפרשה השמינית היא "תצוה", לכן מהפרשה העשרים מתחילת התורה, פרשת תצוה, הוסר שמו.

בספר "מדרשו של ש"ס" מתרגם – [שמות ל"ב, ל'] "מחני נא מספרך אשר כתבת" אשר בגימטריה תצוה – חמש מאות ואחד.

והנה, מספר הפרשיות שמשה רבנו אינו מופיע בהן, הוא שמונה עשרה. שנים עשרה פרשיות בספר בראשית, וכן שש פרשיות נוספות "תצוה" "עקב" "ראה" "שופטים" "כי תצא" "ניצבים". והדבר נרמז במילים "מחני נא מספרך אשר כתבת", המונה שמונה עשרה אותיות כנגד שמונה עשרה הפרשיות שנמחה שמו מהן.

פרשיות אלו גם נרמזות באותיות המילים "אשר כתבת" – א, אתם ניצבים. ש', שופטים. ר', ראה. כ', כי תצא. ת', תצוה. ב', בראשית (הספר). ת', עקב תשמעון.

רמז נפלא שמעתי בשם ר' נחמן שטרנפלד. כאמור בפרשת תצוה נתקיים במשה "מחני נא מספרך", וגם בחומש בראשית משה רבנו לא מופיע כלל. "בראשית" "ואתה תצוה" לשניהם אותה גימטריה תשע מאות ושלוש עשרה.

"ואתה תצוה" (כ"ז - כ)

הגמרא בחגיגה [ט:] אומרת, ואינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד פעמים. רמז נפלא לדברי הגמרא במילים "ואתה תצוה" – ת = תלמוד, צוה – בגימטריה מאה ואחד, רמז לזה שצריך ללמוד מאה ואחד פעמים. בספר "פנינים יקרים" הביא מה שדרשו חז"ל, על הפסוק "כי לא דבר ריק הוא מכס" [דברים ל"ב - מ"י] שאם ריק הוא, הוא "מכס". אם האדם ריק, זה בגלל שלא למד. וזה הפירוש "מכס" בגימטריה מאה, כיון שחזר רק מאה פעמים ולא מאה ואחד. רמז נוסף, "אשרי מי שבא לכאן" בגימטריה מאה ואחד, ולכן "ותלמודו בידו".

בספר "ויבחר משה" כתב: אמרו רבותינו, השונה פרקו מאה ואחד פעמים, המלאך היוצא מאותה הלכה הולך לפניו סניגור ביום הדין, וזה רמז "בעל

"ואתה תצוה את בני ישראל" (כ"ז - כ)

כותב "בעל הטורים", בפרשה זו לא הוזכר שמו של משה רבנו, ודבר זה לא מצאנו מפרשת שמות ועד סוף התורה, למעט חומש דברים שהוא מדברי משה רבנו. ובפרט שפרשת עשיית המנורה חוזרת ומוזכרת בתורה פעם נוספת בפרשת אמור [ויקרא כ"ז - כ'], אבל הפתיחה שם שונה "וידבר ה' אל משה לאמר", מדוע אצלנו הפרשה לא מתחילה ב"וידבר ה' אל משה"? ומתרגם, משום שמשה רבנו אמר "אם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" [ל"ב - ל"ב], וקללת חכם אפילו על תנאי נתקיימה בזה.

הגר"א מוילנא מתרגם. ז' באדר, הוא יום פטירתו של משה רבנו, ובדרך כלל ז' אדר חל בשבוע בו קוראים בתורה פרשת תצוה, למעט מקרים נדירים ובודדים, שבהם נופלת פרשה זו לאחר ז' באדר. ידע נותן התורה, הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, כי בז' באדר יסתלק משה רבנו, ולכן לא הזכיר את שמו בפרשה זו הנופלת ביום זה.

עוד הוסיף הגאון, בפרשת תצוה יש מאה ואחד פסוקים, כמניין מיכאל. מספר זה הוא מנין הנעלם בשם "משה". משה מורכב מהאותיות ממ - שין - הא - שזה האותיות שבנגלה, ואילו הנעלם שבאותיות הן האותיות מ-נ-א-שעולות יחד למנין מאה ואחד. וזה בא לרמז, שאע"פ שחיצוניותו של משה וגשמייתו נעדר מהפרשה, מ"מ פנימיותו וחיצוניותו נמצאת איתנו.

רבי זלמן סורוצקין בספרו "אזניים לתורה" מתרגם, רצו חז"ל להדגיש את השוני בין עם ישראל לאומות העולם. ביהדות, יום לידתו ופטירתו של מנהיג לא נקבע ליום זיכרון ולימי מועד וחגיגה, כמו כן התורה לא העמידה את המנהיג, איש האלוקים, במרכז העשייה ועבודת ה'. לכן, אדרבה, דווקא בשבוע שחל יום פטירתו של משה, לא הוזכר שמו כלל, ולא עוד, אלא שאילולי שהחכמים חישבו ומצאו את תאריך פטירתו ולידתו, לא היינו יודעים אותם כלל.

בספר "דברי צדיקים" מתרגם – משום שביקש משה רבינו [שמות ל"ב, ל'] מחני נא מספרך אשר כתבת, וניתן לחצות מילה זו לשתיים, והיא תיקרא – מספר כ', כלומר מחני מהפרשה הכ' – העשרים בתורה, שהיא פרשת "תצוה". כי

הזכויות שמורות למלקט הרב יוסף זריצקי שליט"א

דרוש חכם לב היודע את ערך זיכוי הרבים בלימוד התורה

ומוכן לתרום את הוצאת הספר "מדשן ביתך" המלא וגדוש יותר מרבבת

פנינים ורעיונות נפלאים ומתוקים המיועדים לדרשנים, מגידי שיעורים, מרצים

ושאר מוזכי הרבים וכמובן לכל אוהבי תורה ומבקשיה

ניתן לפנות בטלפון 054/8484044

או בדואר אלקטרוני mideshenb@gmail.com

הטורים, "הנה מלאכי" גימטריה מאה ואחד, ומלאכי זה מיכאל, מלאך המיוחד לי, שהמלאך מיכאל הולך לפניו קודם שימות. ולא זה בלבד, אלא שמת בנשיקה. וגם לזה יש רמז "ישקני מנשיקות פיהו", גם גימטריה מאה ואחד, לפי שהטריח פיו ושנה מאה ואחד, מת בנשיקות פיהו. וכן נרמז בפסוק "והחכמה מאין תמצא" [איוב כ"ח - י"ד], "מאין" עולה בגימטריה מאה ואחד, לומר, שהחכמה תמצא במי ששונה מאה ואחד פעמים.

האריז"ל כתב, המלאך הממונה על הזיכרון הוא המלאך מיכאל - בגימטריה מאה ואחד, ואותיות "מלאכי" הם אותיות מיכאל, לרמזו על מה שכתוב לעיל, שהלומד מאה ואחד פעמים, יזכור לימודו. והשר הממונה על השכחה, נקרא ס"מ, והוא בגימטריה מאה, לומר שהלומד מאה פעמים ישלוט בו הס"מ וישכח את לימודו. וכן אמרו, "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", צוה בגימטריה מאה ואחד.

וה"כלי יקר" כתב שההבדל בין הגימטריה של המילה "שכח" לגימטריה של המילה "זכר" הוא מאה ואחד, לומר לך שהשונה פרקו מאה ואחד פעמים יזכור את לימודו ולא ישכחהו.

אך אחרי כל הרמזים, שואלים המפרשים, איך אפשר לומר שזה שלמד מאה פעמים נקרא "לא עבדו" ובתוספת פעם אחת נחשב ל"עבדו"? בספר "אגרא דכלה" ביאר בשמו של "בעל התניא", בזמן חז"ל היה רגילותם ללמוד כל לימודם מאה פעמים, לכן נעשה להם הענין להרגל טבעי, ועדיין לא נקרא עובד אלוקים בזה, משא"כ בפעם הנוספת, שהיא לא כטבע וההרגל, לזה שהוסיף ייקרא עובד אלוקים.

"ואתה תצוה את בני ישראל" (כ"ז - כ)

תצוה מלשון צו שהוא לשון זירוז כמו שבפרשת צו מפרש רש"י אין צו אלא לשון זירוז, שואל רבי חיים שמואלביץ למה רק בפרשה תצוה כתוב בלשון זירוז, ובפרשת תרומה שהיא עיקר תרומות המשכן, לא כתוב לשון זירוז כלל. והתירוץ הוא, קל יותר לתת הרבה בפעם אחת, מלתת אפילו מעט אבל בתדירות של יום יום, ולכן הדלקת המנורה שהיא תדיר כל יום, צריכה זירוז.

"ואתה תצוה את בני ישראל" (כ"ז - כ)

הגמ' בעירובין [נ"ד:] אומרת, "אלמלא לא נשברו לוחות הראשונות לא נשתכחה התורה מישראל", כי בלוחות הראשונות האותיות נקבעו בלוחות קביעות גמורה, ולכן אדם שהיה לומד תורה, תורתו היתה נשארת חרותה על לוח ליבו בקביעות. אבל לאחר שהלוחות נשברו והאותיות פרחו באוויר, אדם לומד, ויכול לשכוח את מה שלמד, א"כ, בשבירת הלוחות גרם משה שכחה לישראל. בספר "ילקוט האורים", מביא את דברי הגמ' בהוריות [י"ג:] שאומרת, כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כן שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה - "האב משכח, הבן מפקח". לפי"ז ביאר פסוק זה, "ואתה", אתה משה שגרמת שכחה לישראל בשבירת הלוחות, "תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך להעלות נר תמיד", שע"י כך תהא התורה זכורה במוחם ושגורה בפיהם תמיד.

"ואתה תצוה את בני ישראל" (כ"ז - כ)

רבי שבתאי יודלביץ סיפר באחת מדרשותיו, תלמיד הגיע אל רבי ישראל סלנטר, ואמר לו שהוא רוצה לנסוע לגרמניה להטיף מוסר ליהודי המקום כדי להחזירם בתשובה. אמר לו ר' ישראל, את רוסיה כבר החזרת בתשובה? אמר לו התלמיד, הרב צודק, אסע קודם לרוסיה. שאל אותו ר' ישראל ומה עם פולין, כבר גמרת? המשיך הרב, ועם העיר שלך כבר סיימת, ומשפחתך כבר חזרה בתשובה? ואתה בעצמך? הבין התלמיד את דברי רבו ואמר, אכן, ראשית אחזיר את עצמי בתשובה. אמר רבי שבתאי יודלביץ, רעיון זה רמז בפסוק זה, "ואתה", בתחילה אתה צריך לתקן את עצמך ולשמש דוגמא לאחרים, ורק אח"כ "תצוה את בני ישראל", אתה רשאי להטיף מוסר לאחרים, אבל קודם "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים".

לפי"ז מסבירים, כשאדם מטיף מוסר לאחרים, והוא עצמו אינו עומד בדרגה שאותה הוא דורש מאחרים, עונים לו, [ב"ב ט"ו:] "טול קורה מבין עיניך", מה הוא צריך לעשות? "נחפשה דרכינו", קודם כל תפשפש במעשיך, ואז "ונח-קורה", חוץ מלחקור את מעשיו, טמונה כאן גם התשובה שעונה לטענה "טול קורה מבין עיניך" כי נח-קורה, כי כבר לא יאמרו לך כלום, אחרי שתמצא צדיק וישר וראוי להטיף מוסר.

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

תצוה בגי' נשים צוה, רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת. נר תמיד. בגימ' בשבת. [בעל הטורים].

מדברי "בעל הטורים" משמע שכביכול כתוב בפסוק, ואתה תצוה את הנשים להעלות נר בשבת. ודבריו תמוהים, הרי הפסוק מדבר על "בני ישראל" ולא על בנות ישראל, ואיך נכנס רמז זה על בנות ישראל? מתרץ בספר "תפארת יחזקאל", המשנה במסכת שבת [כ' - ו] אומרת "על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר". שואל רבי עקיבא איגר [תוס' רע"א שם], למה כתוב "ובהדלקת הנר" ולא "בנר" כמו שכתוב "ובחלה" ולא "בהפרשת חלה"? אלא, שהדבר בא לרמז על מה שכתוב במגן אברהם [א"ח סימן רס"ג סעיף ג' בשם כתבים - תיקוני זוהר] שבעה"ב יתקן את הנרות בערב שבת, ואח"כ אשתו תדליק. וזוהי כוונת **בעל הטורים** - "תצוה" - נשים צוה, רמז להדלקת נר שבת ע"י הנשים, "את בני ישראל" צוה "ויקחו אליך שמן זית זך", ההכנות והתיקון מוטלים על בני ישראל, והנשים רק תדלקנה את הנרות.

כאן המקום להביא את דברי רבנו בחיי על הפסוק "כה תאמר לבית יעקב", ולכן ראויה האשה להתפלל לה' יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת, שהיא מצוה המוטלת עליה, שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה, ובזכות נר שבת שהוא אור, תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת "אור", שנאמר [משלי ו'] "כי נר מצוה ותורה אור". וכן דרשו רבותינו בשבת [כ"ג:], מי שרגיל בנר שבת זוכה לבנים תלמידי חכמים.

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - ב)

אמר רבי חנינא סגן הכהנים, אני היתי משמש בבית המקדש ומעשה ניסים היה במנורה, משהיו מדליקים אותה מראש השנה, לא היתה כבה עד לשנה האחרת. [תנחומא תצוה ג].

ה"אמרי אמת" שאל את הגר"ח מברסק, מה התועלת בנס זה, אחרי שישנה מצוה להדליק בכל יום, וא"כ ע"י הנס בעצם ביטלו את מצוות ההדלקה? ענה לו רבי חיים מברסק, הגמ' בביצה [כ"ב:] אומרת, המוסיף שמן לנר הדולק בשבת, חייב משום מבעיר, ואפילו אם הוסיף טיפה אחת חייב. א"כ, אם הוסיפת טיפה נחשבת כהבערה לגבי דיני שבת, הרי היא נחשבת כהבערה אף לגבי מצות הדלקתה של המנורה. בצורה זו קיימו את מצוות הדלקתה של המנורה, בכל יום הוסיפו טיפה אחת של שמן למנורה הדולקת, כך קוימה ההדלקה, ומאידך לא נגרע כלום מערכו של הנס, שהרי ודאי אין די בטיפה אחת כדי שתדלק המנורה, ולא דלקה כל זמן זה אלא בנס. [ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם הלכות ביאת מקדש ה"ז שעיקר המצוה היא שהנרות יהיו דולקים תמיד, אבל מעשה ההדלקה אינו מעכב].

"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - ב)

שמן זית נמשל לתורה, כמו שכתוב במדרש [שמו"ר ל"ז - א]. אבל התורה צריכה שתהיה "כתית", כתתו עצמכם על דברי תורה, לעסוק ולעמול בתורה, ואז תזכו שיהיה "למאור להעלות נר תמיד", ליזכות להאיר תמיד את נשמתכם ואת נשמת ישראל, להביאם גם לחזות ולראות בטוב ה' ובתורתו, כי אם יש את אור התורה, אפשר ללמוד וללמד את הכל!!!

כמו"כ נמשלה תורה לזית, כמו שהזית בתחילה הוא מר ואח"כ נהיה טעים וטוב, כך גם דברי תורה, בהתחלה הם מרים וקשים, "כל ההתחלות קשות", אך אח"כ יגיעת ומצאת תאמין.

"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - ב)

הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר ויקחו אליך שמן זית זך. [ברכות נ"ו]

מדוע הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור התורה? זית הוא סמל להסתפקות במועט, כמו שרש"י מביא בפרשת נח [ח' - י"א], אמרה הויה, יהיו מזונותי מרורין כזית, לכן "הרואה שמן זית בחלום", מי שרואה שמן זית בחלום חייו, שמקבל על עצמו חיים של צניעות, "יצפה למאור שבתורה", כי זוהי הדרך המקנה לאדם את מאור התורה.

"ויקחו אליך שמן זית" (כ"ז - ב)

הנביא ירמיהו [י"א - ט"ז] ממשיל את ישראל לזית "זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך". מה ראה ירמיהו להמשיל את ישראל לזית? אומר ה"שפת אמת", שמן זית שונה משאר המשקים, שאינו מתערבב עם משקה אחר. כך ישראל אינו מתערבים עם האומות, שנאמר "לא תתחתן בם" - וכמו ששמן זית אינו יכול מטבעו ותכונתו להתערב בשאר משקאות, כך ישראל אינם יכולים מטבעם ותכונתם להתערב בגויים. ולכן כתוב בתורה "לא תתחתן בם" [בנין

התפעל] ולא כתוב "לא תחתן", כי על פי אופיים וטבעם אינם יכולים להתבולל, הזיווג אינו עולה יפה.

"ויקחו אליך שמן זית זך וכו'" (כ"ז - ב)

מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך, מנחות שהן לאכילה אינו דין שיהיו טעונין שמן זית זך? תלמוד לומר "זך כתית למאור", ולא זך וכתית למנורה. [תנחומא ג].

רבי אליהו מאיר קובנר ראש ישיבת "פורת יוסף" ברחובות בספרו "גילת מאיר", דן בשאלה, מתי צריך שמן זך יותר, לאכילה או להדלקה, אנו בשכלנו היינו עונים, שמן לאכילה צריך להיות יותר זך, אך התורה מלמדת אותנו כי אמנם באכילה יש מצווה, אך מצווה זו היא שלו ובשבילו, מצוות היחיד, אבל המנורה מאירה לעולם כולו, להשפיע על אחרים, ובה השמן צריך להיות יותר זך וכתית. כי בשעה שאדם בא להשפיע על אחרים צריך הוא להיות זך וטהור כדי לזכות לכך.

"ויקחו אליך שמן זית כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - ב)

כותב הרמב"ן: וטעם אליך. שיביאוהו לפניו והוא יראנו אם הוא זך וכתית כראוי, וכן צו את בני ישראל ויקחו אליך.

שואל רבי חיים שמואלביץ בספרו "שיחת מוסר", וכי לא היו מומחים לבדיקת טיבו של השמן רק אהרן הכהן? ומתריץ, רעיון אחר טמון כאן. דוד המלך אומר בתהלים [קל"ג - א - ב] "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מידותיו", מובא במדרש, המילה "זקן" מופיעה פעמיים, משום שכשהשמן נזל על זקנו של אהרן, הרגיש משה כאילו השמן נוזל גם על זקנו, כי הקשר והאחוזה שהיתה ביניהם, גרמה שכל פעולה שאחד מהם עשה, הרגיש השני כאילו הוא עשה. כן מצינו, שכשמושה רבנו נשלח להוציא את ישראל ממצרים, התעכב שבוע ולא רצה ללכת, כי חשש לכבודו של אהרן שלא יפגע, והתורה מעידה על אהרן "הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמוח בלבך" [שמות ד' - י"ד], כי האחדות שהיתה בין משה ואהרן היתה כל כך חזקה גרמה שכל אחד הרגיש במעשה אחיו כאילו הוא עשה. לפי זה מובן ה"אליך", לצרכך ועבורך, כי שמן זה שנלקח להדלקת המנורה, נחשב כאילו גם משה לקח להדליק. וזהו הפירוש "שבת אחים גם יחד", כל חיהם באותה הרגשת אחדות.

"כתית למאור" (כ"ז - ב)

כתית - הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסן לריחיים וטוענן והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר "כתית למאור" ולא כתית למנחות. [רש"י].

כתוב בגמ' בשבת [כ"א:], כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול וכו'. שואל ה"אמרי אמת", מה טיבה של אותה חותמת? וכי הוא היה מכין את השמן? אלא, היה זה שמן שהכהן הגדול הכין למנחת חביתין, שאותה היה מקריב כל יום, ולשם כך היה צריך שמן, ושמן זה היה צריך לבוא מביתו של הכהן הגדול ומרכושו. ולכן סימנו את השמן הזה בחותמו, כדי לסמן ששמן זה הוא רכושו של הכהן הגדול והגיע מביתו. אך

לכאורה קשה, לפי דבריו ששמן זה היה מיועד למנחות, איך אפשר היה להשתמש בשמן זה להדלקת המנורה בבית המקדש, הרי שמן למנחות לא צריך להיות כתיית ושמן זה שהיה מיועד למנחות פסול להדלקה? מוכרחים לומר, כי היה שמן זה כשר למנורה כי הכהן הגדול היה מהדר להקריב את מנחת החביתין שלו בשמן כתיית, אע"פ שלא היה מחויב בזה מצד הדין.

לפי הסבר זה מסביר ה"אמרי אמת", מדוע רק במצוות הדלקת נר חנוכה תקנו חז"ל מהדרין, וכן מהדרין מן המהדרין, ולא מצאנו חלוקה כזו בשום מצוה אחרת? אך לפי דבריו, כל נס חנוכה הגיע ע"י ההידור של הכהן הגדול, שהרי אם לא היה מהדר, לא היה שמנו כשר להדלקתו של המנורה. משום כך תיקנו חז"ל גם את זכרון ההודאה, בדרך של "מהדרין" ו"מהדרין מן המהדרין".

"להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

מובא בגמ' מנחות [צ"ט], אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בר יוחאי, אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים [הושע א - ח] "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד". לכאורה קשה להבין, איך מספר רגעים של זמן אמירת קריאת שמע נחשבים ל"יומם ולילה"? ההסבר הוא, שבמנורה כתוב "להעלות נר תמיד", אפילו שהכהן לא העלה את האור "תמיד", אלא רק רגע אחד, אבל בשביל שהמנורה דלקה כל היום מכח הרגע הזה, נחשב ל"תמיד". ה"ה בקריאת שמע, אם קוראים קריאת שמע כוונה, ובהתלהבות של יראת שמים הנדלקת באותם רגעים, נשמר הלהט שבלב כל היום, וזה נחשב ל"יומם ולילה".

"ויקחו אליך שמן זית זך כתיית למאור" (כ"ז - כ)

כתיית למאור, ולא כתיית למנחות [רש"י].

מובא בחז"ל שיש הבדל בין מלך בשר ודם, לקב"ה. מלך בשר ודם נוטל שמן המובחר לאכילה, והשמן הגרוע למאור ואילו הקב"ה השמן כתיית למאור, ולא למנחות. מסביר ה"חתם סופר", בוודאי אין הכוונה לאכילת הקב"ה, כי כבר אמר הפסוק [תהלים נ - יג] "האוכל בשר אבירים"? אלא הקב"ה לוקח את השמן הכתיית, למנורה (תורה), להשפיע לתלמיד חכם בתורתו, ולא למנחות ולשולחן (פרנסה), ללמדנו!!! שתלמיד חכם צריך להשקיע את כל העמל והגיעה, להשיג הבנה בלימוד התורה, כמבואר בגמ' [מגילה ו:] יגעת ומצאת תאמין, לא יגעת ומצאת אל תאמין, ואילו בצרכי העולם אין לו להשקיע כל כך, כי בענייני העולם, הכל זה סייעתא מן השמים. וזה הפשט, "כתיית" - כתישה ויגיעה, "למאור" - בדברי תורה ולא "כתיית" - אין צורך בכתישה ויגיעה, "למנחות" - בצרכי העולם.

ידועים דברי ה"חפץ חיים" על הנאמר בהדרן לסיום מסכת "אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר", שואל ה"חפץ חיים" וכי הם אינם מקבלים שכר? אלא, אנו מקבלים שכר על העמל אף אם אין תוצאות, ואם התוצאות באו ע"י עמל רב, השכר יהיה בהתאם, ואילו "הם" מקבלים שכר רק על התוצאה, ואם אין תוצאה, לא יקבלו שכר, ואם התוצאה תהיה לאחר מאמץ רב השכר לא יגדל. וזה מה שמדגיש רש"י, כתיית זה טוב למאור, לתורה, אבל לא למנחות, לעולם הזה.

לפי יסוד זה אפשר להבין את המשנה בפרקי אבות [פרק ה משנה י], ארבע מידות באדם: האומר שלי שלי ושלך שלך, זו מידה בינונית, ויש אומרים זו מידת סדום. שלי שלך ושלך שלי, עם הארץ. שלי שלך ושלך שלך, חסיד, שלי שלי ושלך שלי, רשע. לכאורה, מדוע מכנה התנא את מי שאומר שלי שלך ושלך שלי בשם עם הארץ? אלא התיירון, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כלומר, כל ענייני העולם הזה, פרנסה, בריאות, מזומנים לאדם מהקב"ה, ותפקיד האדם, לדאוג להתעלות ביראת שמים שלו, ובענייני הפרנסה והגשמות לסמוך על ה' ולא להתייגע יותר מדי. ואם ישנו אדם שהופך את היוצרות, דהיינו, כששואלים אותו מה יהיה עם לימוד התורה שלך, התפילות, יראת שמים שלך? הוא עונה "ה' יעזור", ואילו בענייני העולם הזה הוא מתייגע ואומר "אם אני לא אדאג לעצמי, מי ידאג לי". האדם הזה אומר כביכול להקב"ה "שלי שלך ושלך שלי", כלומר, את תפקידו (יראת שמים) הוא מטיל על הקב"ה, ואת תפקיד הקב"ה (פרנסה) וכו' הוא נטל על עצמו. זה נקרא עם הארץ.

"כתיית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

כתיית - הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסן לריחיים וטוענן והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר "כתיית למאור" ולא כתיית למנחות. [רש"י]. רבי יחיאל מאלכסנדר היה אומר, "כתיית למאור" ולא כתיית למנחות, "כתיית", כאשר מטיפים מוסר לאדם ומבקשים לכתת ולשבור את ליבו, יש להתכוון "למאור", להאיר לו פנים, ולהראות לו את הדרך הישרה מתוך עידוד. "ולא למנחות", אבל לא להנחיתו ולהשפילו. ועל זה אומר הפסוק [משלי ט - ח] "אל תוכח לץ פן ישנאך", אל תאמר לו כי הוא לץ משום שהוא ישנא אותך. אלא "הוכח לחכם ויאבהך", תאמר לו כי הוא חכם, ובתור שכזה התנהגותו אינה הולמת אותו, ואז יאהב אותך וישמע לך.

בספר "מעיינה של תורה" מביא בשם ספר "חשבה לטובה", אדם צריך להיות כתיית, שבור לב, אבל אסור ששברון לב יביא אותו לידי עצבות ואזלת יד. כי אדם שמרגיש כך, יחשוב שבין כה וכה אין למעשיו ערך, ולכן ירפה את ידיו ולא יעשה כלום. אדרבה, שברון לב צריך להגביר באדם את הרצון לפעול ולעשות, "כתיית למאור", על האדם להיות כתיית ושביר כדי להגיע לידי מאור, ולא "כתיית למנחות", לא לשקוע במנוחה של אזלת יד.

בדרך זו פירש היהודי הקדוש מפשיסחא את הפסוק בתהילים [קמ"ז - ג] "הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם", הקב"ה מרפא וחובש את שבורי הלב, שלא יבואו מחמת השברון לידי עצבות.

היה פעם חסיד שנסע לרבו לשבת, ונתקע באמצע הדרך, ונאלץ לעשות את השבת בין הגויים. לאחר צאת השבת המשיך בנסיעתו, ולמחרת, ביום ראשון הגיע לרבו, כולו מדוכא. שאל אותו רבו, מה קרה? סיפר לו היהודי בעצב מה שקרה לו. אמר לו רבו, "השבת" היא "מכנסת אורחים" גדולה מאוד, אם חל ר"ח בשבת, השבת מוותרת על חלקה ו"נותנת" לו את המפטיר, וכן את המוסף ("אתה יצרת"). אם מגיע יו"ט, השבת נותנת לו את כל הפרשה וגם את מוסף. מגיע ראש השנה, השבת נותנת לו את שחרית, קריאת התורה, המפטיר והמוסף. מגיע יום כיפור, השבת נותנת לו את הכל, גם את הסעודות. אבל דע

לך, היא מכניסה אורחים רק לשמחה, אך אם חל תשעה באב בשבת, דוחים אותו ליום ראשון, כי השבת לא אוהבת אנשים עצובים.

"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהו בו שמרים, ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסין לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשירה למנחות, שנאמר כתית למאור, ולא כתית למנחות. [רש"י]
שואל רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, מה היה יותר חשוב במשכן, המנורה או הקרבנות? הרי כולם יודעים שהקרבנות חשובים יותר כמו שאנו אומרים בפיזיקה דיינו בליל הסדר של פסח "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו", שהתכלית הוא הקרבנות. אז לכאורה היה צריך להיות שהשמן של הקרבנות (המנחות) יהיה יותר זך כי זה לא פחות חשוב?

ותירץ כתוב בגמ' [ב"ב דף כ"ה:] אמר רבי יצחק: הרוצה שיחכים - ידרים, ושיעשיר - יצפין, וסימניך: שולחן בצפון ומנורה בדרום; ורבי יהושע בן לוי אמר: לעולם ידרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. המנורה היא רמז לתורה, ותורה זה היסוד של עם ישראל, וכמו שכשבוניים בית אנו יודעים שחייב להיות שהיסודות יהיו מאוד ישרים, שאם חלילה יש טעות אפילו קטנה מאוד אז כל הבנין יכול להיות עקום, לכן התורה מלמדת אותנו שאמנם העיקר הוא הקרבת הקרבנות, אבל היות שהמנורה מרמזת לנו על התורה, לכן המנורה חייבת להיות דלוקה עם שמן המזוכך ביותר.

כתוב בגמרא בברכות [דף ס"א:] בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. שאל הרב מפוניבו זצ"ל למה מוזכר 'זמן קריאת שמע היה'? הרי כל יהודי אם חלילה יגיע למצב של שריפה ע"י קידוש השם בודאי שיגיד קריאת שמע כי זה קבלת עול מלכות שמים וכך זוכה לקידוש השם, אז מה כתוב כאן שהיה זמן קריאת שמע? ותירץ, רבי עקיבא היה באמצע לימודו, ואם לא היה זמן קריאת שמע הוא היה ממשיך בלימודו גם תוך כדי שסוקרים את בשרו בברזל, כי לימוד התורה זה מעל הכל, לולי זמן קריאת שמע רבי עקיבא לא היה מפסיק באמצע לימודו. [עלון דברי השרה].

"להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

הגמ' במסכת שבת [כ"ב:] שואלת, וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו? אלא מתרצת הגמ', "אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל". שואלים תוס' [בד"ה וכן], מדוע הגמ' מציינת דווקא את אותם הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, הרי בכל יום ויום מאז בריאת העולם, מאז לנו הקב"ה ברחמיו. ותירצו, באותם ארבעים שנה, לא היה אור רגיל, אלא במדבר היה אור שאדם היה מביט בחבית וידע מה בתוכה, כעין ראייה אל חושית. לפי"ז מובן מה ההבדל בין דור דעה דור - המדבר, לבין שאר הדורות. בשאר הדורות, הגמ' במכות [י:א] אומרת, שסנהדרין

שהיתה הורגת פעם בשבעים שנה היתה קטלנית, ורבי עקיבא ורבי טרפון העידו על עצמם שאם היו יושבים בסנהדרין, לא היו הורגים אדם מעולם, ותמיהו האחרונים, איך יכלו רבי עקיבא ורבי טרפון להעיד על עצמם שאילו היו יושבים בסנהדרין לא היה נהרג שם אדם מעולם, וכי גדולים הם ממושה רבנו שהרג את המקושש במדבר? אבל לפי דברי התוס' שהובאו לעיל, תירץ רבי יצחק שמעלקים בספרו "בית יצחק" [שו"ת יורה דעה סימן ל"ט אות ח'], אין להשוות בין דור המדבר לדורות שאחריו, במדבר היה יכול משה להרוג את המקושש, כיון שהאיר שם אור כה עצום, שיכלו לראות על ידו אפילו מה שבטפיה ובחבית, וא"כ ודאי שאילו היה המקושש טריפה היו רואים זאת עליו מבחוץ. כיון שכך, יכלו העדים להעיד עליו, וזה לא היה בגדר עדות שאי אתה יכול להזימה, ולכן היתה אפשרות להורגו. אך בדורו של רבי עקיבא ורבי טרפון, לא היה את האור הזה, ולכן אי אפשר היה להרוג שום אדם, כי אולי הוא טריפה.

"להעלות נר תמיד" (כ"ז - כ)

עד שתהא שלהבת עולה מאליה. [רש"י].

בפרשת בהעלותך, על הפסוק "בהעלותך את הנרות", מביא רש"י הסבר נוסף מה הכוונה "להעלות", "מעלה היתה לפני המנורה, שעליה עומד הכהן ומיטיב". ולמה הסבר זה לא מופיע אצלנו? ענה על כך רבי נפתלי הרץ מסלוצק, "בהעלותך את הנרות" נאמר אל הכהנים בכל הדורות, ואילו "ויקחו אליך שמן זית זך", נאמר אל משה רבנו בלבד, שהיה משמש בעבודת המשכן בשבעת ימי המילואים. והגמ' אומרת במסכת שבת [צ"ב], שגובהו של משה היה עשר אמות, גובה הרבה מהמנורה שלא היתה אלא שלוש אמות, וכדי להדליק את הנרות, לא הוצרך לעלות במדרגות, וממילא לא היה עוד כאן מקום לדרוש "מעלה היתה לפני המנורה שעליה היה הכהן עומד ומיטיב".

"באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר" (כ"ז - כ"א)

שואל ה"כלי יקר", מדוע דקדקה התורה לכתוב את מקומה של המנורה מחוץ לפרוכת, ומתיר, היה מקום לטעות כאילו צריך הקב"ה לאורה, ובני ישראל נצטוו על הדלקת המנורה כדי להאיר את מקום השראת השכינה. לכן מודגישה התורה, כי מקום ההדלקה הוא "באהל מועד מחוץ לפרוכת", הפרוכת סוגרת על קודש הקדשים, מקום השראת השכינה. אל מקום כבוד ה' קודש הקדשים - לא יכול האור להגיע, שהרי הפרוכת מונעת ממנו מלעבור, ומכאן שוודאי לא נצטוו על ההדלקה כדי להאיר להקב"ה.

"באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר" (כ"ז - כ"א)

ישיבתו של רבי יצחק הוטנר היתה מהישיבות הראשונות בארה"ב, פנו אליו בבקשה שיערוך סיורים בישיבה, כדי שיהודי אמריקה יכירו את הישיבה וילמדו ממנה ואף יתמכו בה, אמר להם רבי יצחק, הגמ' בשבת [כ"ב] אומרת, נר מערבי עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. לכאורה, מקום הדלקת המנורה הוא במקום שאסור לישראל להיכנס, וכ"ש לנכרי, וא"כ איזה "עדות לכל באי עולם" יש כאן? מוכרחים לומר, שהנר המערבי פעל שתתחזק הכרה זו שהשכינה שורה בישראל, בין ישראל בעצמם, ובה במידה שהכרה זו

מתחזקת ומתברכת בישראל, בה במידה כל באי עולם רואים ש"שכינה שורה בישראל". וכמו כן, אם אנו רוצים שהעולם ידע על פעולותיה של הישיבה, אנו צריכים לפעול פעולתנו בישיבה עצמה, במקום שאף אחד לא רואה, ובכל זאת אנו יכולים להיות בטוחים כי סוף סוף יהיה הנר דולק בצנעה לעדות בישראל, כי השכינה שורה במעשה ידיה של המתכתת, ולכן אמר ר' יצחק אני מתנגד לסוירים אלו.

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" (כ"ז - ל"ז)

רבי חיים מבריסק הזדמן פעם עם כמה מתלמידיו לשמחת נישואין של אחד מבחורי הישיבה, והציבור נעמד להתפלל ערבית. היתה שם קבוצת בחורים שהתפללו בקול רם, צעקו וצווחו והתנועעו כסופה וסערה, כמו בתפילת נעילה של יום הכיפורים. לאחר התפילה אמר רבי חיים בצחות: "הרי נאמר על הכהן הגדול שעל שולי מעילו היו פעמוני זהב, כדי שיהיה נשמע קולו בבואו אל הקודש כדי להתפלל לפני ה' יתברך. ואם היה הכהן מתפלל בצעקות כה רמות, ובנענועי גוף כמו בחורים אלו, לשם מה היה הכהן הגדול זקוק לפעמונים שנקבעו בשולי מעילו?"...

ומאידך, כאשר **הבעל שם טוב** נשאל פעם מדוע נוהגים תלמידיו להתנועע בעת התפילה, המשיב זאת, לאדם הטובע בים, שהוא מניף את ידיו בתנועות עזות כדי להנצל, והוא משווע בכך לעזרה, ובודאי שאין העומדים מגחכים ולועגים לתנועותיו המשוונות וזעקותיו הבאות מתוך רצון להחליץ ממצרו.

*

לאחת הצלת בחורי ישיבת מיר בדרך נס משואות יהודי אירופה, דרך שנחאי שבסין, הגיעה קבוצה גדולה מהם לאיסט-סייד שבניו יורק. בראש השנה התפללו הבחורים יחד, ותפילתם היתה נלהבת, וחמימה, אליה לא הורגלו בעלי הבתים המקומיים, שנהגו לשבת ולהאזין לחזן מנוסה שנשכר בתשלום הגון באמצעות מכירת כרטיסי כניסה. אחד מהם פנה לראות את תפילת הבחורים, והתפלל לראותם צועקים מעומק הלב, עד שקול החזן כמעט ואינו נשמע. "כיצד יתכן שציבור כה גדול מתפלל בלי חזן?" שאל את חבריו, והלה השיב: "אלו בחורים מסכנים ועניים, וכיון שאין כסף בידם לשכור חזן שיבכה בעבורם, הם נאלצים בלית בררה לבכות בעצמם"...

"ואתה הקרב אליך" (כ"ח - א)

כתוב ב"בעל הטורים" ארבע פעמים נאמרה בתורה המילה 'הקרב'. הראשונה, בפסוקנו. השניה, "וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן" [ויקרא ו' - ז]. והשלישית, "את אחיך מטה לוי וגו' הקרב" [במדבר י"ח - ב]. והרביעית, "הקרב את מטה לוי" [שם ג' - ה].

בספר **"ברכי נפשי"** הביא את דרשתו של **רבי יצחק זילברשטיין** בפסוק זה. בחידושי **"חתם סופר"** (החדש) על התורה, מקשר בין כל ארבעת המקרים הנ"ל, קשר שיש לו משמעות חיונית לתקופה שבה אנחנו חיים. אדם המעוניין להוכיח את חברו על דבר מה שעשה שלא כשורה, ורוצה שדבריו יכנסו לליבו של החבר, צריך להקפיד על שלושה דברים. הראשון, המוכיח צריך להיות אוהבו של האיש ההוא, ויכול לומר לו 'אהבה רבה אהבתיך וצר לי ששמעתי עליך דברים לא טובים, סור נא אחי מדרךך, והנחם על הרעה שעשית'.

הדבר השני עליו יש להקפיד הוא, לשבח את חברו, ולומר לו הרי אני מכירך כאדם חכם, ועתה שמעתי שהלכת בדרך אווילים. האם מתאים לאדם כמוך ללכת בדרך שכזו?

הדבר השלישי, מה טוב אם המוכיח מטעים את דברי תוכחתו במאמר נעים מן המקרא, מגמרא או ממדרש, ואז יתקבלו דבריו לדבריו, כבשמים הנותנים טעם טוב במאכל, והחבר אכן יטה אוזן קשבת לדבריו.

אמנם, אם שלוש אלה לא יעשה, ייצאו דבריו בחינם, ללא הועיל, כי אם ידבר אליו בחרונו, ויכנהו ברשע או כסיל, יקוץ האיש בתוכחתו ולא יאבה לשמוע לו, כי למתכבד בקלונו יחשבהו, ומשנאתו אותו הוכיחו.

נמצא, אומר ה"חתם סופר", שזה הוא חיבור המסורה שלפנינו. ואתה תצוה את בני ישראל, ר"ל אם רוצה אתה לצוות על חבירך ולהוכיחו, איעצך הכיצד תעשה זאת בדרך המועילה ביותר, ואז תצליח.

ראשית, "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך", דהיינו תדבר עימו כאח. שנית, "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", אמור לו הלא חכם לב אתה. ושלישית, "ואתה קח לך בשמים ראש", עשה מטעמים לדברך, כבשמים. אז יכנסו דברך לחדרי לבב, ואז תשכיל.

הוסיף הרב **זילברשטיין** כל מי שעוסק בקירובם של האחים התועים שלנו, יודע שזו היא הדרך היחידה באמצעותה אפשר להביאם חזרה אל בית המדרש. מי שינסה להוכיח את האנשים הללו בשפה קשה, ולהציג בפניהם את רוע מעלליהם, לא יצליח.

כך בקירוב לבבות, וכך גם בחינוך הילדים שלנו. יש להשתדל עד כמה שאפשר לדבר עמם בשפת הקירוב, לשבחם בכל לשון, ולבשם את שפתותינו במטעמי לשון שיערבו לחיככם.

"ואתה הקרב אליך" (כ"ח - א)

כתוב ב"בני יששכר", בפסוק כתוב ואתה "הקרב" לא להעלותו אתה מצווה אלא לקרבו. אין לו למנהיג לראות את עצמו כעומד מעל העם, אלא כקרוב אליו, בתוך העם.

מעשה בשמחת תורה בשעת חדווה והתלהבות עילאית, ביקשו התלמידים להרים את ה"חפץ חיים" ולרקוד עמו. סירב הח"ח ואמר, כי אסור להרים אדם ממה שהוא באמת. לא כתוב "ואתה הרם", אלא ואתה הקרב", לא לרומם אלא לקרב.

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" (כ"ח - א)

הנצי"ב ב"העמק דבר" מסביר את הלשון "ואתה הקרב אליך". משה רבנו זכה לעלות להר סיני לקבל את התורה, וזכה לכתרה של תורה. אהרן זכה לכתרה של כהונה, שאינו חשוב ככתרה של תורה. ולכן, אחרי שהקב"ה רומם את כוחה של התורה יותר מכוחה של העבודה, אמר הקב"ה למשה "הקרב אליך את אהרן אחיך", שתהא מעלתו קרובה למעלתך, ואפילו שלא יגיע בשלימות למעלה שלך.

רבי דוד סולוביצ'יק מסביר בצורה שונה. הביטוי "הקרב אליך" היא כפשוטו ממש, שהרי משה רבנו היה כהן בשבעת ימי המילואים, וא"כ הוא קירב והביא

את אהרן לתפקיד שהוא עצמו שימש בו, עבודת הכהונה, שהרי מעכשיו הוא יהיה הכהן הגדול.

אבל עדיין קשה הלשון "ואתה", וכי במשה תלוי הדבר? התשובה היא, כן. שהרי לשיטת בעלי התוספות, אין מעמידין כהן גדול אלא על פי מלך, ולשיטת הרמב"ם אין מעמידים כהן גדול אלא על פי ב"ד של שבעים ואחד. שני הדברים התקיימו במשה רבנו: א'. שהיה מלך. ב. וגם היה כוחו כמו בית דין של שבעים ואחת, כמו שהגמ' בסנהדרין [ט"ז]: אומרת, משה במקום שבעים ואחד עמד. ואכן, בין לשיטת התוס', ובין לשיטת הרמב"ם, היה מינוי של אהרן לכהונה גדולה תלוי במשה רבנו, ולכן אמר לו הקב"ה "ואתה הקרב", שהרי כך תלוי הדבר.

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" (כ"ה - א')

שלוש לשונות נאמרו כאן בפרשה, "ואתה תצווה", "ואתה הקרב", "ואתה תדבר". אומר רבי משה פיינשטיין, לעם הפשוט - "ואתה תצווה", הם לא תמיד מבינים הסברים ונימוקים הגיוניים, לכן אצלם זה בלשון ציווי, צו ופקודה, שיש בהם משום יראת העונש. לחכמים ונבונים - "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", דברי הסבר וטעם. לאהרן "ואתה הקרב", שהיא המידה הגבוהה, קירוב הדעת.

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי" (כ"ה - א')

שואל ה"בית יצחק" שתי שאלות. א'. מדוע הצטווה משה "הקרב אליך". ב'. מדוע התורה הוסיפה "מתוך בני ישראל". ומתוך, בנוגע שבעולם, כאשר מתמנה פרנס על הציבור, אם הוא נחשב למורם מעם ולגדול שבהם, אז הם מקבלים את שלטונו ואת מרותו ברצון. אבל אם הפרנס נחשב לאחד מהעם, לא מוכנים לקבל את מרותו, ובוודאי לא כאשר נחשב לפחות שבהם. על משה רבנו לא היו עוררין על כך שהוא הגדול שבעם ההולך לפני המחנה, לכן ציווה הקב"ה את משה שיקרב את אהרן ואת בניו אתו מתוך בני ישראל, ושם הצטווה לקרב אותו במעמד כולם. שכאשר הם יראו שמשה רבנו, המנהיג הדגול והגדול הוא הממנה, יסכימו כולם לקבל את מנהיגותו של אהרן. וזה הפירוש כאן "הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל", וכשיקבלו כולם את תפקידו ויאמרו שהתפקיד מתאים לאהרן ושהוא יכפר עליהם, אז יוכלו ל"כהנו לי".

אומר ה"כלי חמדה", מצאנו מקום נוסף שבו המלך בא מתוך העם, בספר שמואל א' [י' - כ"ב] מסופר, שכשרצו להמליך את שאול למלך, לא מצאו אותו, כי היה נחבא אל הכלים, והיה בורח מן השררה, ולא רצה לעלות למלכות. בהכתרתו למלך, כתוב [שם כ"ג] "וירצו ויקחוהו משם ויתייצב בתוך העם". מובנו של הביטוי בתוך העם, שהוא העמיד את עצמו בשורה שווה עם פשוטי העם, כאחד מכולם, ולא ראה את עצמו כגדול מהם. כמו שאול, גם אהרן ובניו ברחו מן השררה ונלקחו לכהונה על כרחם, וגם הם העמידו את עצמם בשווה עם בני ישראל וזה הפירוש כאן "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי", הקרב אותם ורומם אותם לגדולה, לאחר שברחו מהכבוד והעמידו את עצמם בתוך בני ישראל.

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי" (כ"ה - א')

הרב שבתאי אשכנזי הכהן מתלמידי האריז"ל, הידוע בכינויו הש"ך, על שם ספרו "שפתי כהן" מביא כי שלוש פעמים בפרשת הכהונה מופיעות המילים "לכהנו לי": בפעם הראשונה נאמר כאן: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' לכהנו לי". בפעם השנייה נאמר [פסוק ג'] "ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי". ובפעם השלישית נאמר [פסוק ד'] "ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי". המילה "לי" היא בגימטריה ארבעים, והפסוקים הללו מרמזים על שלושה כוהנים גדולים ששימשו בבית המקדש, כל אחד מהם במשך תקופה של ארבעים שנה. אהרן הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה. עלי הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה, כמו שנאמר בפסוק [שמואל א' פרק ד' פסוק י"ח] "והוא שפט את ישראל ארבעים שנה". השלישי היה שמעון הצדיק ששימש ככהן גדול בימי בית שני ואף הוא כהן בתפקיד רם זה במשך ארבעים שנה.

"אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן" (כ"ה - א')

לשם מה הוזכרו כאן שמותיהם, הרי כבר כתוב בתחילת הפסוק "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו", א"כ פירוט שמותם לכאורה מיותר? מתוך ה"אבן עזרא", אילולי פירטה התורה היה מקום לחשוב שהיו לו עוד בנים.

בספר "בית יצחק" מתוך, שאם לא היה כתוב את שמותם, הייתי אומר כי גם פנחס בכללם, שהרי בני בנים הרי הם כבנים. לכן מנה הכתוב אחד לאחד את שמות בני אהרן, לומר לך שפנחס לא בכללם, וכמו שהגמ' בזבחים [ק"א]: אומרת, לא נתכנה פנחס עד שהרג לזמרי.

המהרי"ל דיסקין מתוך, אם נדקדק בפסוק, נראה שזה לא רק לא מיותר, אלא היה צורך להדגיש את שמו של נדב. כי עד חטא העגל היתה הכהונה בבכורים בלבד, וכיון שחטאו ניטלה הכהונה מהבכורים וניתנה לאהרן. נדב היה הבכור בבני אהרן, וגם לא חטא בעגל, ואם היה חוטא לא היה נבחר לכהונה, והראיה שלאחר חטא העגל קרא משה "מי לה' אלי", ונאספו אליו כל בני לוי, ומכאן שלא היה בהם מי שחטא. וא"כ, נדב שהיה בכור נשאר כהן גם לאחר חטא העגל, שהרי לא חטא. והיה מקום לטעות שרק אהרן ובניו צריכים מינוי לכהונה, אבל נדב לא צריך. לכן כדי להוציא מטעות זו, פירט הקב"ה את שמות אהרן ובניו, ללמד שנדב הבכור צריך להשתתף בשבעת ימי המילואים, ולהתכונן מחדש, כיון שניטלה הכהונה מכל עם ישראל ומעכשיו צריך חינוך חדש.

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (כ"ה - ב')

הנצי"ב ב"העמק דבר" כותב, גם כהן הדיוט כתוב "לכבוד ולתפארת", אך אצלו זה כתוב רק במגבעות, כדי שיהיו שונים ומכובדים בעיני הקהל, אבל הכהן הגדול היה צריך להיות שונה לגמרי מכולם, ולכן כל שמות הבגדים שהיו מיוחדים לו בלבד בהיותם "לכבוד ולתפארת".

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב וכו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי" (כ"ה - ב' - ג)

שני טעמים מוזכרים כאן בפסוקים במצות עשיית בגדי כהונה גדולה: א) לכבוד ולתפארת - כדי שיראה בהם אהרן מכובד ומפואר. ב) כדי "לקדשו לכהנו לי" - כדי שיהיה מלוכש בגדים מקודשים לצורך עבודתו הקדושה במשכן. מבאר רבי שמעון סופר, הטעם הראשון ניתן להמון העם, אלו האנשים המכבדים ומוקירים רק אדם שהוא הדור בלבדו. למען אנשים אלו, הוצרך אהרן לבגדים שהם "לכבוד ולתפארת". לעומת זאת, "חכמי לב" שהם המבינים בפנימיותם של דברים, להם נאמר הטעם השני, שבגדי אהרן נעשים לא רק לכבוד ותפארת, אלא בעיקר מהטעם הפנימי - כדי "לקדשו לכהנו לי".

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה" (כ"ה - ג)

כתב המלבי"ם, בתפירת ובהכנת בגדי הכהונה היו צריכים חכמי לב, שרק הם מבינים מה רומזים הבגדים, ורק הם יוכלו לעשות את הבגדים בכוונות הראויות, כדי שתחול הקדושה המיוחדת להם.

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה" (כ"ה - ג)

מדוע הפסוק מדגיש שמושה רבנו ידבר אל כל חכמי לב? מתוך ה"אור החיים", כשאדם צריך להודיע ברבים דבר שאינו לרצונו, ישתדל לא לאמר את זה ברבים, ויאמר את זה רק בצנעה וביחידות, כדי שיוכל לצאת ידי חובתו ולא יותר ואם נראה אדם האומר את דבריו לרבים לכולם יחד, זהו סימן מובהק שעושה זאת מתוך הסכמה ברורה ושלימה. כשמושה רבנו הצטווה ע"י הקב"ה להכין את בגדי הכהונה לאהרן ולבניו, היתה זו בעצם פחיתות כבוד למשה, שהוא עצמו לא זכה לעבוד לפני ולפנים כמו אהרן אחיו, וא"כ היה מאן דהוא שיחשוב שאם הוא בא ומצווה על הכנת בגדי הכהונה, אין זה לרצונו, שהרי זה גנאי לו שהוא לא נבחר. ולכן, כדי להוציא מלב הטועים, וכדי להראות קבל עם ועדה שמושה רבנו עושה מעשה ה' בנפש חפצה ובלב שלם, ציווה הקב"ה את משה "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", שאחרי שיעשה את הדבר בפרסום כה גדול, בפומבי ובפרהסיא, יתברר לכולם כי הוא לא עושה את ציווי ה' בשביל לצאת ידי חובה, כי אם בלב שלם ובנפש חפצה, שיש ושמח לעשות רצון קונו.

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה" (כ"ה - ג)

הביטוי "חכם לב" צריך ביאור, מהו "חכם לב", מי הוא זה שזוכה לתואר זה? רבי חיים שמואלביץ בספרו "שיחות מוסר" מבאר, שמדברי הפסוק "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" אנו למדים, שהאדם מצידו צריך להכין לעצמו "לב חכם", ובלב כזה הקב"ה נותן חכמה. איך מכין אדם לעצמו לב חכם כדי שהקב"ה יתן בו חכמה? דבר זה אפשר ללמוד משלמה המלך, החכם מכל אדם, שעליו נאמר [מלכים א' ה' - כ"ו] "וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דיבר". במלכים [א' - ג] כתוב "בגבעון נראה ה' אל שלמה וכו' ויאמר אלוקים שאל מה אתן לך? (ויען שלמה) וכו' ונתת לעבדך לב שומע וכו' להבין בין טוב לרע וכו' ויאמר אלוקים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים, ולא שאלת לך עושר וכו' הנה עשיתי כדברך הנה נתתי לך לב חכם ונבון וכו'". מבואר, כי שלמה זכה לחכמה, אך ורק מכח תשוקתו הגדולה לחכמה. תשוקתו לחכמה היתה כה גדולה עד שויתר על עושר ואריכות ימים, כיון שידע שלחיים

בלי חכמה אין ערך, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות רוצח [פ"א] "וחיי בעלי חכמה ומבקשיה ללא תלמוד תורה כמיתה הן חשובים"! לכן שלמה המלך ביקש מהקב"ה רק חכמה, ובעבור זה זכה לה. מכאן לומדים, ש"לב חכם" היא תשוקת האדם לחכמה שמזכה את בעליה בחכמה, האדם צריך לבקש חכמה, ואם יבקש באמת, יקרא "חכם לב".

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי" (כ"ה - ג)

בספר "גן רוח" שואל, מהפסוק הראשון [פסוק ב'] נראה שבגדי אהרן נועדו "לכבוד ולתפארת", ואילו בפסוק השני [פסוק ג'] כתוב שבגדי אהרן נועדו "לקדשו לכהנו לי". ומתוך, טבע בני האדם שהם מקטלגים בני אדם לפי לבושם, וכשאדם מתלבש כתלמיד חכם חושבים שהוא תלמיד חכם, וכשמתלבש להבדיל כשר חשוב, מכבדים אותו בהתאם. ובגלל שזהו טבעם של בני האדם, אמרה התורה שהכהן הגדול חייב להיראות מכובד, כי בגדים אלו מכבדים את האדם. אבל במהותם של הבגדים, היו מונחים סודות גדולים וחשובים, ולכן קדושתם היה גבוהה מאוד. לכן הוסיפה התורה "ואתה תדבר אל כל חכמי לב וכו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי".

הרמב"ם כותב במורה נבוכים, כי אחד הטעמים שיהיה הכהן הגדול לובש מלבושים כל כך יקרים מזהב ואבנים טובות, כי האדם הפשוט יש לו יראת כבוד ליופי פנימי. לפי"ז אפשר להסביר את הפסוק [כ"ה - ל"ה] "והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות", הפסוק בא לרמוז "והיה על אהרן לשרת", כשאהרן יתלבש בבגדים היקרים הללו, "ונשמע קולו", יחשיבו אותו וישמעו.

רבי יוסף ליב בלך מבאר, מובא בספר "מרבצי תורה ומוסר", כי על אף שנחנך שבגדי הכהונה יעשו בצורה חיצונית מהודרת ונאה, על מנת שיהיו לכבוד ולתפארת, מכל מקום חכמי הלב, העוסקים במלאכת הקודש, צריכים לעשותם מתוך כוונה קדושה וטהורה, ולייחד ייחודים על כל עבודה ועבודה, כדי שתחול על מעשיהם השראת השכינה, והמטרה היחידה שצריכים הם לכוון אליה הינה: "לקדשו לכהנו לי".

מענין זה - המשיך רבי יוסף ליב - עלינו ללמוד, שבכל ישיבה ומקום תורה, צריכה המטרה העיקרית שעומדת בראש מעייניהם של המקימים, להתמקד אך ורק בעניני קדושה "לקדשו לכהנו לי", וחלילה, לא בענינים של כבוד ותפארת.

מן הראוי לקבוע אנשים מיוחדים, שעליהם יהיה מוטל תפקיד הדאגה "לכבוד ולתפארת", אולם כל זאת בתנאי מפרש, שהם ידאגו רק למידה הנדרשת לצורך כבוד ותפארת, וכל הנהגה הנגרמת על ידי דרכי שקר הרי היא בגדר של "פגול לא ירצה".

והוא מסיים במלים כדרבנות: "ואפשר מוטב שלא נבראו מוסדות תורה בדרכים כאלו. ומה מאד רע כי מניחים מקום לשקר במקום הקדושה, כי על ידי זה יש לו להרע מקום לשאוב כוחו מן הקדושה ויתחזק כחו".

"ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי" (כ"ה - ג)

הרמב"ם בהלכות כלי המקדש [ח - ד] כתב, בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים, שנאמר "לכבוד ולתפארת". היו מקורעין ועבד, עבודתו פסולה. ובהלכות ביאת המקדש [א - י"ד] כתב, שאם עבד קרוע בגדים חייב מיתה בידי שמים אע"פ שעבודתו כשרה. ותמהו רבים לסתירה זו, בשו"ת דברי מלכיאל מתוך תירוץ נפלא, שצריכים לגרוס ברמב"ם "מרוקעים", כמו שמובא בילקוט פרשת תצוה, והמעתיק טעה והגיע מקורעים - פירושו מטולאים, כפי שאונקלוס מתרגם טלואים ריקועים. והביאור, בגדי כהונה מטולאים פסולים, שזה כמו יתור בגדים, אבל קרוע לא נקרא חסר בגדים, אלא האיסור מצד לא תפרומו ועבודתו כשרה.

"ואלו הבגדים אשר יעשו וכו' ואפוד" (כ"ה - ד)

לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רוחבו כרוחב גב איש כמין סינור שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים. [רש"י].

האדמו"ר רבי יחיאאל מאיר מגוסטינין אומר דבר נפלא. המעיין היטב בדברי רש"י, תמה על לשון זה שאינו שכיח אצלו, "לא שמעתי ולא מצאתי", "לבי אומר לי". וההסבר, רש"י הקדוש ודאי שהיה לבו למעלה ועיניו למטה, ולא היה מציץ מתוך ארבע אמותיו, החוצה. קרה פעם, שענינו נתקלו במראה, שרות רוכבות על סוסים וסינרים חגורין להן. רש"י היה תוהה ומיצר על אותה ראייה שראו עיניו בשגגה. הגיע לפרשת בגדי כהונה, התקשה בתבנית האפוד, חיפש רש"י בברייתא לא מצא פירוש. חקר ושאל ולא שמע דבר המתקבל על הדעת, לפתע כשהיה מעיין בענין הזה, ניצנץ בו הרהור, "לבי אומר לי" שאותה הבטה בשרות הרוכבות, לא למכשול ולא בכדי היתה, אלא כדי להעמידנו על תבנית האפוד, שהיה כמו סינר שחוגרות השרות הרוכבות על הסוסים.

סיפרו סיפור זה להגאון רבי משה שמואל שפירא, ואמר שלא צריך להגיע לפירוש זה, אלא הפשט בדברי רש"י, לרש"י היה לב של תורה, לכן כשידע להביא ראיה, הביא ראיה. וכשלא, סמך על ליבו, שהיה לו לב של תורה, וממנו יכול היה להכריע שזהו הפשט.

"ואלו הבגדים אשר יעשו וכו' מצנפת ואבנט" (כ"ה - ד)

הגמ' בערכין [ט"ז]. אומרת, שהאבנט מכפר על הרהור הלב. שואל ההפלאה, הרי על הרהור אומרת הגמ' בקידושין [מ]. מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, שנאמר "און אם ראיתי בליבי לא ישמע ה'", ואם כן, מדוע הוא צריך כפרה? ומתוך, מתי אין אדם נענש על הרהור? אם הוא רואה את הרהור כחטא, והוא מתחרט עליו, אבל אם לא רואה אותו כחטא ואינו מתחרט עליו, חטא זה קשה מכל. וזה הפירוש של הפסוק בתהילים [ס"ו - י"ח] "און אם ראיתי בליבי", אם אני עצמי רואה און במה שבליבי, אזי ה' לא ישמע.

"שתי כתפות חברת יהיה לו אל שני קצותיו וחומר" (כ"ה - ז)

אומר "בעל הטורים", המילים "אל שני" מופיעות בתנ"ך שלוש פעמים. הראשון כאן, השני בשמואל א' [ב - ל"ה] "וזה לך האות אשר יבא אל שני בניך אל חפני ופנחס ביום אחד ימותו שניהם", ובפעם השלישית במלכים ב' [ה - כ"ג] בענין הכהן הגדול בני עלי וארם, "ויאמר נעמן הוואל קח כיכרים ויפרץ בו ויצר

ככרים כסף בשני חרטים ושתי חליפות בגדים ויתן אל שני נעריו וישאו לפניו". מבאר "בעל הטורים", את הקשר בין שלושת עניינים אלו, בני עלי ביזו את הכהונה שנאמר בה "אל שני", ולכן נענשו ונהרגו. אבל נעמן היה מכבדה, שביקש אדמה לעשות מזבח, לכן התקרב תחת כנפי השכינה, ומבני בניו למדו ברבים.

היכן למדנו שבני בניו של נעמן למדו תורה ברבים? הגמ' בסנהדרין [צ"ו]: אומרת, תנו רבנן, נעמן גר תושב היה, נבזר אדן גר צדק היה וכו' מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. לפני בעל הטורים היתה גירסה אחרת של הגמ', ובה היה כתוב, מבני בניו של נעמן למדו תורה. נשאלת השאלה, כיצד יכול להיות שמבני בניו של המן היו גרים, הרי מבני עמלק לא מקבלים גרים? מתוך ה"מדרשית", שאמם היתה יהודיה ואביהם היה באמת עמלקי, שהרי כתוב "בני בניו". לפי בעל הטורים אין כלל קושיא, כי הגירסה שלפניו היתה "מבני בניו של נעמן" ולא של המן.

אומר ה"מקור חסד" [פירוש על ספר חסידים, סימן תתר"ט], גרסתו של ה"בעל הטורים" משתמעת מדברי הגמ', שכתוב תנו רבנן, נעמן גר תושב היה וכו', וממשיכה הגמ' מבני בניו של נעמן למדו תורה בבני ברק. ומסיים שם, ותודה לה' יתברך על שזכיתי לקיים מצוות מחיית עמלק.

"וחשב אפודתו אשר עליו" (כ"ה - ה)

כתוב בגמרא [זבחים פ"ח]: האפוד מכפר על עוון עבודה זרה. מדוע האפוד מכפר על עבודה זרה? אומר ה"משך חכמה", אמרו חז"ל, שעבודה זרה שונה מכל העבירות, שהקב"ה מצרף מחשבה למעשה, כמו שמובאר בגמ' [קידושין מ]. זהו שמרמז הפסוק "וחשב אפודתו", מחשבת עבודה זרה המתכפרת באפוד, הרי היא "כמעשהו", שכן בחטא זה מצטרפת המחשבה למעשה, רק באפוד יש "וחשב אפודתו" לכפר על מחשבות.

"וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה" (כ"ה - ה)

ילדיו של אדם נקראים "בגדים", כמו שכתוב לגבי יהושע הכהן הגדול [זכריה ג - ג] "ויסירו הבגדים הצואים מעליו". שואלת הגמ', וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים? אלא הכוונה היא לבניו שנשאו נשים נכריות. בספר "עוד יוסף חי" כתב, אם כן, "וחשב אפודתו אשר עליו" הם בניו של אדם, ובאה התורה ללמדנו, שאם אדם רוצה שהילדים שלו יהיו טובים, שיתנהג הוא כמו שצריך, והם ילמדו ממנו. וזה מה שכתוב "כמעשהו", כמעשה האב והאם "ממנו יהיה", מזה לומדים הילדים וכך הם מתנהגים.

"שישה משמותם על האבן האחת" (כ"ה - י)

הגמרא במסכת סוטה [ל"ו]. אומרת, תניא, שתי אבנים טובות היו לו לכהן גדול על כתפיו ושמות שנים עשר שבטים כתוב עליהם שישה על אבן זו ושישה על אבן זו. אבל בירושלמי בסוטה סוף פרק אלו נאמרין [ה"ה] כתוב, כי השם בנימין היה חקוק על שתי אבנים, "בן" באבן אחת, ו"ימין" על האבן השנייה. והלימוד, שכתוב "שישה משמותם", שמותם לא נאמר אלא משמותם, מקצת שמותם ולא כל שמותם. אומר ה"משך חכמה", דבר זה רמזו בברכתו של משה רבנו לשבט בנימין, "לבנימין אמר ידיד ה' וכו' ובין כתפיו שכן" [דברים ל"ג - י"ב]. כל

השבטים היו כתובים על צד אחד מן הצדדים, שלא כשבט בנימין אשר שמו התקבל רק משתי הכתפיים, ונמצא כי שכן בין שני כתפות הכהן הגדול.

הגמרא בקידושין [ל"א.] מספרת, פעם אבדה אחת מאבני החושן, ומצאו אותה אצל דמא בן נתינה באשקלון. ביקשו ממנו חכמים את האבן, והיתה מונחת תחת הכר שישן עליו אביו. לשנה האחרת נולדה בעדרו פרה אדומה, וביקש עבורה את הסכום שהפסיד באי מכירת האבן. אומרים תוס', שהאבן שאבדה היתה ישפה, שהיא האבן של בנימין. מהיכן הם למדו את זה? כתב בספר "פנינים יקרים" חידוש גדול, את שמות השבטים על האבנים היו צריכים לכתוב כסדר, שהיתה חשיבות גדולה לסדר הכתיבה, כמו שמצינו בתפילין, שצריך שהפרשיות ייכתבו כהוותן, לפי סדרן בתורה, ואם מקדימים לכתוב פרשה אחת לפני השניה, התפילין פסולות. ולפי"ז יש לפרש, היה קשה לתוספות, מה יועיל אם ימצאו את האבן האבודה, הרי זה לא יהיה לפי סדר "כתולדותם". ע"כ יש לומר, שהאבן שאבדה הוא האבן של בנימין, שממילא היתה אחרונה בסדר השבטים, והרי זה "תולדותם". שהרי כידוע, יש מחלוקת איך כתבו את שמות השבטים על האבנים, אחת הדעות אומרת, כי על כל אבן בחושן היו כתובות שש אותיות, כלומר, על האבן האחת היה כתוב ראובן + ש, באבן השניה מעון + לו, בשלישית י + יהודה. והיחיד ששמו היה כתוב במלואו על האבן היה בנימין, ששמו מכיל בדיוק שש אותיות, ולכן האבן האחרונה היתה של שבט בנימין והיא נאבדה.

בספר "פנינים יקרים" מביא תירוץ אחר. את שמות השבטים כתבו ע"י תולעת שמיר שנכחדה בימי שלמה המלך. א"כ, הרי בזמן בית שני כבר לא היה איך לחרוט על האבן את השם בנימין, ע"כ שדמא בן נתינה שהיה סוחר אבנים, היתה לו אבן קדומה כזאת שקנה מאחד בשם בנימין אשר חרט עליה ע"י השמיר. כל זה בתנאי שאכן מדובר בשם בנימין, אבל אם מדובר באבן אחרת שאבדה, הרי לא מסתבר שהיה בנמצא אבן שיהיה חרוט עליה למשל ראובן + ש, או מעון + לו. רק השם בנימין היה חרוט בשלמותו על האבן, ומכאן הבינו התוס' שהאבן שאבדה היתה של בנימין.

"ששה משמותם על האבן האחת" (כ"ה - י')

כתב הרוקח: מראשי התיבות "ששה משמותם על", מתקבלת המילה שמע, הרומזת לתשובת השבטים ליעקב אביהם. יעקב לפני פטירתו קרא לבניו כדי לומר להם מה יקרה איתם לעתיד לבוא, כיון שביקש לגלות את הקץ, הסתלקה ממנו השכינה חשב יעקב שיש פסול בבניו, פתחו כולם ואמרו "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", ואף הוא ענה כנגדם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". השבטים ענו ליעקב תשובה המונה שש תיבות, וגם יעקב ענה להם תשובה המונה שש תיבות. וכנגד שתי התשובות, הצטוו לכתוב שש שמות על כל צד של האפוד. צד אחד כנגד תשובת השבטים, והצד השני כנגד תשובת יעקב. ולכן רמזה התורה את תשובת השבטים בראשי התיבות של המילים "ששה משמותם על".

"ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית" (כ"ה - י')

ועל השניה, גד אשר יששכר וזבולון יוסף, ובנימין. [רש"י].

התיבות "הששה הנותרים" בגימטריה "שמעון יהודה זבולון דן אשר ובנימין", כמו שכתב רש"י.

"ועשית חשן משפט מעשה חשב" (כ"ה - ט')

בספר "מגדנות" כותב, אחד מחלקי הטור והשולחן ערוך נקרא "חושן משפט", ובו הדינים שבין אדם לחבירו. ומרומז בגימטריה בתיבות אלו "ועשית חשן משפט" גימטריה "ספר שלחן ערוך וארבעה טורים", והתיבות "מעשה חשב" בגימטריה "נמצאים בו דין בן אדם לרעו".

ובספר "צל העדה" כתב, שרש"י פירש "חשן משפט - שמכפר על קלקול הדין". "חשן משפט" בגימטריה "זה מכפר על קלקול הדין".

ובספר "הכתב והקבלה" כתב, "חשן" הוא היפוך אותיות "נחש", מלשון (נחש ינחש בו) = נחוש, - נחוש זה מציאות של אי ודאות, אבל ה"חשן" הוא ההיפך, שמברר ומגלה דברים ונעלמים ע"י כח הקדושה שהיה באורים ובתומים.

"והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה" (כ"ה - כ)

חז"ל מספרים [קידושין ל"א.] על האבן ישפה, אבנו של בנימין, שנאבדה ונקנתה מגוי שבאשקלון ושמו היה דמא בן נתינה, שהצטיין מאוד במצוות כיבוד אב ואם. אומר ה"משך חכמה" לא מקרה הוא, שהלקח של מצוות כיבוד אב ואם נלמד ע"י חכמי ישראל דווקא בגלל אבנו של בנימין, שהרי הוא היה היחיד שזוהר במצוות כיבוד אב ואם כמו שצריך. שהרי הוא לא היה במכירת יוסף, ולא ציער את אביו. ואילו יוסף, שלכאורה לא היה במכירה, בכל זאת לא הודיע לאביו שהוא מלך במצרים, והכל בגלל החרם והשבועה שהטילו האחים למי שיגלה, ורק בנימין לא ידע וכיבד את אביו כמו שצריך, ולכן זכה שתזכה השכינה בחלקו ושלמדו ענין כיבוד אב ואם ע"י האבן שלו.

בסיומו של אותו מעשה, מסופר בגמ' שלשנה הבאה נולדה לדמא בן נתינה פרה אדומה, וחכמים באו וקנו אותה ממנו. שואל החידושי הרי"ם, מדוע דווקא פרה אדומה? ומתריץ, הקב"ה מנע בכך קטרוג גדול על עם ישראל, שאותו הגוי העדיף להפסיד סכום עצום בעד כיבוד אביו, אך כיון שנוולדה לו פרה אדומה וחכמים קנו אותה, הרי הראו בכך שהגוי מוכן להפסיד כסף רק עבור מצוה שיש בה היגיון וסברא - כיבוד אב, אך החכמים הראו שהם מוכנים להוציא הון עתק מהונם גם עבור מצוה שאינם יודעים את טעמה.

"והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה" (כ"ה - כ)

שואל ה"משך חכמה", לפי כללי הדקדוק, ו' החיבור במילה "ושהם" מיותר, שהרי בכל הפסוקים שמזכירים בהם אבנים, ו' החיבור נמצא רק בסוף הפסוק, "אודם פטדה וברקת נופך ספיר ויהלום לשם שבו ואחלמה", ומדוע בפסוק זה מופיעים ו' החיבור פעמיים? ומתריץ, כיון שפסוקים אלו הם ציווי למשה רבנו, וללא ו' החיבור זה ישמע תרשיש-ש(הם), והשין של שוהם לא ישמע, לכן כתוב ו' החיבור בשביל להבדיל בין התרשיש ובין השוהם. וראיה לכך, בפרשת פקודי [ל"ט - י"ג], ששם זה לא ציווי אלא פירוט האבנים, שם לא מופיע ו' החיבור.

בנימין, האבן שלו מן האפוד ישפה, יודע במכירת יוסף ושותק. וזהו ישפה, יש לו פה ושותק [מדרש תנחומא ויצא אות ו].
נשאלת השאלה אם שם האבן הוא על השתיקה, א"כ היה צריך לקרוא לאבנו של בנימין אין-פה? מתרץ ה"שפת אמת" מגור, אדרבה המעלה הגדולה לבן אדם היא, כשיש לו פה אבל פיו ברשותו, ובידו הכוח להחליט מתי לדבר ומתי לשתוק.

"והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שמים עשרה על שמותם" (כ"ח - כ"א)

הגמרא [יומא ע"ג]: שואלת כיצד הכהן יכול לשאול באורים ותומים, הרי בכל שמות השבטים לא היתה האות 'צ'. ותירצה, שגם שמות האבות אברהם יצחק ויעקב היו כתובים על האבנים. שוב שאלה הגמרא, הרי האות 'ט' נעדרה מהם. ותירצה, שגם התיבות "שבטי ישורון" היו כתובות שם. וקשה, מדוע שאלה הגמרא על 'צ' לפני ה'ט' שהיא קודמת בסדר האותיות. ועוד, הלא גם האותיות 'ח' ו'ק' אינן בשמות השבטים, ולא שאלה הגמרא אודותן כלל?

בספר "אוצרות פניני התורה" מביא את תירוצו של רבי משה יצחק אב"ד פוניבז': כתוב בתורה "והאבנים תהיין על שמות בני ישראל", לכאורה היה ראוי לכתוב ההיפך, "ושמות בני ישראל יהיו על האבנים". לפיכך סבר המקשן ששמות האבנים היו כתובים על האבנים לצד שמות השבטים. כלומר, על האבן "אודם" היה כתוב "אודם, ראובן", על ה"פטדה" - "פטדה, שמעון" וכו'. לפי זה לא היה קשה לו על האותיות חט"ק, משום שהרי 'ח' נמצאת ב"אחלמה", 'ט' ב"פטדה" ו'ק' ב"ברקת", והוקשה לו רק מהאות 'צ'. אמנם אחרי שתירצה הגמרא ששמות האבות היו על האבנים, והיינו משום שהאבות מכונים 'אבנים' כלשון הכתוב "משם רועה אבן ישראל", הבין שוב המקשן ש"האבנים תהיין על שמות בני ישראל" הכוונה לאבות, ולא לשמות האבנים עצמן, לפיכך הקשה על האות 'ט'. על זה תירצה הגמרא שהיה כתוב "שבטי ישורון".

"ולא יזח החושן מעל האפוד" (כ"ח - כ"ה)

שואל ה"חתם סופר", מדוע הקפידה התורה שהחושן והאפוד יהיו צמודים? ומתרץ, הגמ' אומרת, שהחושן מכפר על עיוות הדין, והאפוד מכפר על עבודה זרה. עוונות אלו מחוברים זה לזה, שהרי הגמ' בסנהדרין [י:א] אומרת, כל מי שמעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נטע אשירה אצל המזבח. ולכן ציוותה התורה שיהיו צמודים אחד לשני, כדי ללמד על הדמיון בחטא, ועל זה שהם שקולים.

רבי יעקב קמינצקי, בספרו "אמת ליעקב" מתרץ, שהתורה באה ללמדנו, שאדם שעובד עבודה זרה, מקורו מהעיוות של השכל הישר, וכמו שכתב רבנו ניסים גאון בהקדמתו לש"ס, שעבודה זרה היא עבירה שכלית, שאינה אלא "עקמומית השכל ועיוות הישרות", ממש כמו חטא עיוות הדין, אלא שבאחד הוא חוטא לחבירו, ובשני לקב"ה. ולכן, כיון שיש ביניהם דמיון, ציוותה התורה שיהיו שני בגדים אלו המכפרים על שני חטאים, שיסוד אחד להם, צמודים כאחד.

ורבי משה פיינשטיין בספרו "דרש משה" מסביר באופן אחר. כשאדם מורה לעצמו היתר בעסקיו נגד ההלכה, זה נובע מחוסר אמונה. וגם כשהדין מטה את הדין, זה גם נובע מחוסר אמונה. כי אם הם היו מאמינים בהקב"ה שקוצב לכל אחד כדי פרנסתו, וכי כל אחד יקבל ויפסיד את אשר נגזר עליו, לא היו חוטאים בענייני ממון, כיון שהיו יודעים שלא יוכלו לשנות את גזר דין שמים לטובה או לרעה. יוצא א"כ, שיסוד חטא עיוות הדין נעוץ בחטא הכפירה, שהיא השורש והסיבה לעבודה זרה, וזה באה התורה ללמד, שכאשר בא אדם לבקש כפרה על שעיוות את הדין, הוא טעון כפרה גם על אמונתו הפגומה שהיא תחילת הדרך לעבודה זרה. אדם כזה צריך כפרה על שניהם כאחת, ששתי העוונות באים כאחד, וזהו שרמזה התורה כאשר אסרה להבדיל את החושן מן האפוד.

"ולא יזח החושן מעל האפוד" (כ"ח - כ"ה)

בספר "דגל מחנה אפרים" כתב, החושן היה על ליבו של הכהן הגדול, ו"אפד" בגימטריה "פה", לרמז שלא יזח החושן, היינו הלב, מעל האפוד, היינו הפה, שיהיו פיו וליבו שווים.

"ולא יזח החושן מעל האפוד" (כ"ח - כ"ה)

החושן היה עשוי מאבנים יקרות מאוד, והיה בהם אורים ותומים. לעומתו, האפוד היה עשוי מבד פשוט, וכסה את החלק האחורי של הגוף. אומרת התורה, אין סיבה שהחושן יזח דעתו על האפוד, מכיון שכל אחד ואחד עושה את מצוותו ואת ייעודו בעולם הזה, וכל אחד עושה את רצון ה', בין שהוא יקר ובין שהוא זול, בין שהוא על הלב ובין שהוא במקום אחר.

"ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים" (כ"ח - ל')

הגמ' ביומא [ע"ג] אומרת, למה נקרא שמן אורים ותומים, אורים שמאירין את דבריהם, פירש"י מפרשים את דבריהם, תומים שמשלימים את דבריהם, פירש"י, אין גזירתן חוזרת.

מבאר הרמב"ן איך האירו האורים ותומים, כששאלו שאלה לפני האורים ותומים, הכהן הגדול היה מכוון בשם האורים, ואותיות של שמות השבטים שהיו על החושן היו מאירות, אך עדין לא ידעו לפרש את הדברים שהרי האותיות שהוארו לא הוארו לפי סדר שבו כתובה התשובה, לכן הכהן הגדול היה צריך לכוון בשם הקודש שהיה בתומים ולפי"ז היה מבין מה סדר האותיות כדי לדעת מה התשובה לשאלה. ומסיים הרמב"ן, שזאת מדרגה ממדרגות רוח הקודש, והיא למטה מנבואה ולמעלה מבת קול שמשמשים בה בבית שני לאחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים, כמו שהזכירו רבותינו.

לפי דברי הרמב"ן שמפרש את מהותם של האורים והתומים, מסביר הגר"א מוילנא פרשה תמוהה, בתחילת ספר שמואל, כשחנה באה למשכן שילה כדי להתפלל שתזכה לבנים, ראה אותה עלי הכהן וחדש בה שהיא שיכורה. שואל הגאון, איך יתכן שעלי שהיה כהן גדול חדש באשה הצדקנית חנה - שחז"ל מנו אותה בין שבע נביאות שעמדו לישראל שהיא שיכורה, גם תשובתה של חנה אינה מובנת. לאחר חדשו של עלי, ענתה לו חנה [שמואל א, א - ט"ו] "לא אדוני אשה קשת רוח אנוכי", והגמ' בברכות [ל"א:] אומרת, שחנה אמרה לו, לא אדון אתה בדבר זה, ולא שכינה שורה עליך, ולא רוח הקודש יש אצלך, לאחר שדנת

אותי לכף חובה ולא לכף זכות. גם תשובה זו צריכה ביאור, וכי רק בעלי רוח הקודש אשר שכינה שורה עליהם נצטוו לדון לכף זכות, וא"כ השאלה, במה התכוונה חנה לקשור בין השניים?

מסביר הגאון, לפי דברי הרמב"ן הדברים ברורים ונפלאים. עלי ידע שחנה צדיקה, אך כשראה אותה מדברת על ליבה ורק שפתיה נעות, הוא התפלא על המראה זה, ורצה להבין את התנהגותה. ושאל באורים ותומים שלו, והאותיות האירו ה כ ש ר, ולאחר שצירף את האותיות לפי הבנתו, הבין שהיא שְׂמֹרָה, ולכן אמר לה "עד מתי תשתכרין הסיירי יינך מעלייך". על דברים אלה ענתה חנה לעלי, "לא אדוני", לא אדון אתה ולא רוח קודש יש לך לדעת לצרף ולחבר את האותיות כמו שצריך. לא "שכרה" הראו לך, אלא "פֶּשֶׁרָה", פרושו כשרה אימנו אשר אף היא היתה עקרה ומתאוה לבנים. "אשה קשת רוח אנכי" ומתפללת על היותי עקרה. ואתה, אם דנתני לכף חובה וצרפת מה שהראו לך לשיכורה ולא דנתני לכף זכות לצרף מה שהראו לך "כשרה", הרי הוכחת כי אין רוח הקודש שורה עליך. ואמנם, במדרש שמואל מובא על תשובה חנה "כשרה רבקה ורחל, אשר גם הן היו עקרות והתפללו לצאצאים". ואמנם, בדפוסים ישנים של פירוש רש"י נדפס על המילים "לא אדוני" "כשרה". המדפיסים לא הבינו מה עושה מילה זו כאן ומחקו אותה, אבל כוונת רש"י פשוטה, חנה התנצלה, כמבואר במדרש, לומר שאינה שיכורה כמו שחשב עלי, כי אם כשרה.

"והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו וכו'" (כ"ה - ל"ב)

רש"י מביא את התרגום שמפרש בתוכו כתרגומו כפיל לגויה - כפול לתוכו, והכוונה, שהמכפלת תהיה לצד פנים. להלן [פסוק ל"ה] על הפסוק "ונשמע קולו בבואו אל הקודש", כתב בספר "ברית שלום" לבאר את הסמיכות - לפי מה שכתבו ההולך בחלוק הפוך אין תפילתו נשמעת (ואמנם האיסור ללכת בגד הפוך מקורו בשו"ע [או"ח ב - ג], ושם לא מוזכר שתפילתו לא נשמעת). ויש בזה רמז, שתהיה השפה לפנים, אז נשמע קולו, היינו תפילתו בבואו אל הקודש להתפלל.

"שפה יהיה לפיו וכו'" (כ"ה - ל"ב)

היהודי הקדוש מפישיסחא היה אומר, "שפה יהיה לפיו", צריך אדם לעשות גדר לפיו, שלא ידבר הרבה. וזה הפירוש מה שהגמ' אומרת [תמיד כ"ו], מצאו נעול יודע שיש בו אדם, פתוח בידוע שאין שם אדם. ולענייננו, אדם שפיו סגור, שהוא נזהר בדבריו ושומר את לשונו, סימן שהוא אדם נעלה. אבל אם הפה פתוח, מדבר ככל העולה על רוחו - אין שם אדם. ולפי"ז אפשר להוסיף מה שאומר ה"תפארת שלמה" מרדומסק, שהגימטריה של "שפה - יהיה לפיו" בגימטריה שכינה, שאדם שפיו סגור תמיד, מסוגל וראוי לגילוי שכינה, משא"כ אדם שליבו תמיד פתוח.

"והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב" (כ"ה - ל"ב)

הגמ' בברכות [ה:] אומרת, שנים שנכנסו להתפלל, וקדם אחד מהם ויצא, טורפים לו תפילתו בפניו. מפרש רבי יהונתן אייבשיץ את דברי הגמ' בדרך הרמז, "שנים", שהם הפה והמח, שנכנסו להתפלל ביחד תפילת שמו"ע, וקדם אחד מהם, הוא המוח, ויצא, כלומר, יצאה מחשבתו מבית הכנסת והלכה לטייל

בשווקים ורחובות עוד לפני שגמר פיו את התפילה, הרי זה טורפים לו תפילתו בפניו.

אומר ה"בן איש חי", רעיון זה רמזו בפסוק שלפנינו, "והיה פי ראשו בתוכו", המחשבה שהיא בראש, וגם מתהוות ונעשית בראשונה בראש, שהרי לפני שהוא מדבר הוא חושב. ופירוש המילה "פי", פירושו חלק, כמו "והיה פי שנים ברוחך אלי", דהיינו החלק הראשון שהוא המחשבה - בתוכו, שלא תצא לשוק אלא תהיה עצורה בתוכו בעת ש"שפה יהיה לפיו סביב", כלומר בעת ששפתותיו מרחשות בתפילה, ואז "לא יקרע", התפילה לא תיקרע ולא יטרפו אותה בפניו אלא תעלה שלמה ותתקבל ברצון.

"והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג" (כ"ה - ל"ב)

שאלו את ה"חתם סופר" מאיפה כח הזיכרון הגדול שיש לו. ענה להם, גם למי שאין זיכרון חזק, אם הוא רואה משהו פלאי, הדבר נחקק היטב בזיכרונו. ואצלי, כל דבר שאני לומד הוא פלאי, שאני יכול שלא לזכור אותו. וזה מה שאמר דוד המלך "פלאות עדותך על כן נצרתם נפשי" [תהילים ק"ט - קכ"ט].

ישנן שתי סגולות ידועות לזיכרון. א'. לימוד בשמחה, והוא אחד ממ"ח קנייני התורה המנויים במסכת אבות [פ"ו - מ"ו]. ב'. להוציא בשפתיו, כמו שאומרת הגמ' [עירובין נ"ד] על הפסוק במשלי [ד - כ"ב] "כי חיים הם למוצאיהם, אל תקרא למוצאיהם" אלא "למוציאיהם", להוציא את המילים מהפה.

שתי סגולות אלו רמוזות בפסוק, "והיה" שהוא תמיד לשון שמחה [פתיחתא לזות רבה אות ו], "שפה יהיה לפיו סביב", שמוציא בשפתיו, ואז "ראשו", דהיינו התורה הנקראת ראש, תהיה "בתוכו", בקרבו.

"פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון על שולי המעיל סביב" (כ"ה - ל"ד)

הגמ' בערכין [ט"ו:] אומרת, מעיל מכפר על לשה"ר. אמר הקב"ה, יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול. שואל ה"חפץ חיים", את הפעמונים היו צריכים כדי להשמיע קול, אבל לשם מה היו צריכים רימונים שאינם משמיעים קול? ומתוך, הגמ' בחולין [פ"ט] אומרת, מה אומנותו של האדם בעולם הזה, ישים עצמו כאילם. יכול אף בדברי תורה כן? תלמוד לומר "צדק תדברון". וא"כ, כשאדם לא יכול ללמוד תורה, חובה עליו לשום עצמו כאילם. זהו שרמזו הפעמונים והרימונים, שעל המעיל היו תלוין לסירוגין פעמון ורימון, כדי לרמז על לימוד התורה שהיא בקול, ועל השתיקה אחריה כשלא לומדים. אם האדם מתנהג בצורה כזאת, לומד תורה או שותק, אז "ונשמע קולו בבואו אל הקודש", דבריו מתקבלים למעלה.

בספר "מקרי דרדקי" מוסיף, מובא בספרים, אדם הרוצה שתפילתו תתקבל, ראשית כל עליו להפסיק לדבר לשה"ר. מסביר זאת ה"חפץ חיים", אדם שיש לו מאוננים לשקילות זהב, ודאי שלא ישתמש בהם לשימוש חול, שאז יצטרכו לאפס אותם מחדש ולעבור כיוול. כך גם הפה נועד ללמוד תורה ולהתפלל, ואם אדם ישתמש בו לדברים לא טובים, זה הורס ומקלקל את הפה, וא"כ איך תפילתו תתקבל.

"פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון על שולי המעיל סביב" (כ"ה - ל"ד)

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" (כ"ה - ל"ה)

הגמ' בערכין [ט"ז]. אומרת, כל בגד מבגדי הכהונה, כיפר על עוון אחר. המעיל היה מכפר על לשון הרע, לפי"ז אפשר להבין את הפסוק "והיה על אהרן לשרת", המעיל היה עליו ומכפר על לשון הרע, ולכן "ונשמע קולו בבואו אל הקודש", הוא יכול להתפלל, ומובטח לו שתפילתו תישמע.

ה"בן איש חי" אומר, המעיל בא לכפר על לשה"ר, ובמעיל יש פעמון זהב, ואלה שמספרים לשה"ר ומקשקשים בפייהם כפעמון שהיה עשוי מזהב, הולכים ופוחתים בעיני מכריהם, כמו הזהב, כי הזהב מתחיל באות ז' ששווי בגימטריה שבע, יורד לאות ה' שבגימטריה חמש, ואח"כ לב' שבגימטריה שתים, כי בעלי לשה"ר אישיותם מתמעטת בעיני בני אדם, וכמו שבזהב כשמשנים את האותיות נהיה "בזה" - מבזה.

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" (כ"ה - ל"ה)

אומר ה"חתם סופר", צניעות היא יפה לכל אדם, וכ"ש לגדול הדור. אבל כל זה בענייני חולין, ענייני יום יום, אבל בענייני קודש, כשהדבר נוגע לקדשי האומה, לקדושת החיים, בשעת הכרעת דבר חשוב וגורלי, על המנהיג להשמיע את קולו ברמה, לדבר כנגיד ומצווה, בעז ובאומץ, בהשמעת קול, "ונשמע קולו בבואו אל הקודש".

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" (כ"ה - ל"ה)

אומר בעל הטורים, כתוב ג' פעמים בתנ"ך "ונשמע". "ונשמע קולו בבואו אל הקודש", בפרשת משפטים "נעשה ונשמע", ובמגילת אסתר "ונשמע פתגם המלך". מכאן, אומר "בעל הטורים", רמז לגמ' מגילה [ג:], שמקרא מגילה ותלמוד תורה, מקרא מגילה עדיף (שמבטלים תורה לשמוע מגילה). וממשיכה הגמ', מקרא מגילה עדיף גם מעבודת הקרבנות בבית המקדש. מסביר ה"בעל הטורים", על זה נאמר שלוש פעמים, ונשמע קולו בבואו אל הקודש", זו עבודת הקרבנות. "נעשה ונשמע", זו תורה. "ונשמע פתגם המלך אשר יעשה", זה מקרא מגילה. ובהמשך כתוב "כי רבה היא", רמז זה שהוא יותר מכולם. כלומר, שמקרא מגילה חשובה יותר מתלמוד תורה ומעבודת הקרבנות.

יש דורשים זאת על ארבע מידות בהולכים לבית המדרש. א'. יש מי שהולך ואינו עושה, הוא מקבל שכר הליכה. ב'. יש מי שאינו הולך ועושה, הוא מקיים את התורה אבל לא בא לבית המדרש. ג'. יש מי שבא לבית המדרש ועושה, זה חסיד. ד'. יש מי שאינו בא ואינו עושה, אך אליו לא נתייחס. "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" מתייחס לגבי מי שהולך ואינו עושה, כלומר, שרק נשמע קולו בבואו, לומד ואינו מקיים. "ונשמע פתגם המלך אשר יעשה" מתייחס למי שמקיים את התורה בלי לבוא לבית המדרש. "נעשה ונשמע" מתייחס למי שבא לבית המדרש וגם עושה, הרי זה חסיד.

רבי שלום מרדכי הכהן מברזאן דורש זאת על שלושה מצבים שדרכם מתעוררים לתשובה - א'. מתעוררים לתשובה ע"י זה שהקב"ה מעמיד להם מלך קשה כאחשוורוש וכהמן. ב'. ע"י סיבות ונסיבות שונות מסובבים מן השמים שיתעוררו לתשובה. ג'. שהאדם מתעורר בעצמו, כמו שמפרש הט"ז

בהתחלת הלכות ראש השנה "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'", "לפני", טרם שיריע הקב"ה עליכם ע"י כפיה. וזה הכוונה כאן, "ונשמע פתגם המלך" הקשה כהמן ע"י גזירות. ב'. "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", מקבלים את התורה ע"י כפיה, כפה עליהם הר כגיגית. ג'. "ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפי ה'", טרם שיעוררו אותו מן השמים.

"ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות" (כ"ה - ל"ה)

בספר "מלאכת מחשבת" שואל, מדוע התורה הקפידה על צלצולם של הפעמונים, עד שגזרה מיתה על מניעתם? והתשובה, שוודאי אין כוונת התורה לגזור מיתה על דבר זה, כי אם לפרש את התועלת שבצלצול של הפעמונים, שמודיעים לכהנים שבחוץ שהכהן הגדול חי ולא מת. אמרו חז"ל, כי ביום כפור היה הכהן הגדול מתפלל תפילה קצרה בקודש הקודשים ולא היה מאריך בתפילתו, כדי לא להפחיד את עם ישראל שיחשבו שהוא נפטר. וכדי להרגיע את הכהנים בחוץ, ציוותה התורה שהכהן יכנס עם פעמונים משמיעי קול, שיודיעו לכהנים בחוץ שהוא חי. וזהו שאמרה התורה בטעמים של הפעמונים "ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ובצאתו", ואז יידעו העם כי "לא ימות". אין כוונת התורה להתנות תנאי כדי שלא ימות, כי אם להודיע את העם שהכהן לא מת, וא"כ למה הוצרך הכהן לקצר בתפילתו לאחר שהפעמונים מודיעים שהוא חי? ומסביר, שהרי בתפילה הכהן עמד כמו שאנו עומדים בשמונה עשרה, ואז קול הפעמונים לא היה נשמע, וכיון שבחוץ חיכו במתח, היה צורך שיגמור תפילתו במהרה. [א.ה. ולכאורה הדבר לא קשה, כיון שכשהכהן הגדול היה נכנס לפני ולפנים ביום כיפור, הוא היה לובש בגדי לבן שבהם לא היה פעמונים שיכלו להורות על כך שהוא חי].

"פיתוחי חותם קדש לה" (כ"ה - ל"ו)

כתוב בגמרא [תענית ב:]: ג' מפתחות בידיו של הקב"ה, ולא נמסרו לשליח. מפתח חיה [מפתח לידה], מפתח גשמים ומפתח של תחיית המתים. אומר הגר"א מוילנא, בפסוק אצלנו רמוזים דברים אלו. המילה "חתם" היא ר"ת של חיה תחיה ומטר, "פיתוחי חותם", היינו המפתחות של חיה, תחיה ומטר, הם "קדש לה", שכן לא נמסרו בידי שליח.

"ועשית ציץ זהב" (כ"ה - ל"ו)

בספר "מגדנות" כתב, בגימטריה "כתוב עליו קודש לה" כפי שנאמר בהמשך הפסוק.

"ועשית ציץ זהב טהור" (כ"ה - ל"ו)

הציץ מכפר על עזות מצח, כי בציץ נאמר: "והיה על מצח אהרן". ונאמר בישעיה [מ"ה - ד'] "ומצחך נחושה". ועל ידי שהכהן הגדול שם את הציץ על מצחו, היה מכניע את עזי הפנים שבדור. וזהו ביאור המשנה [אבות ה' - כ:]: "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן. יהי רצון מלפניך וכו' שתבנה בית המקדש וכו' ותן חלקנו בתורתך".

ותמוה: מה הקשר בין עז פנים ובין יהי רצון שיבנה בית המקדש? אלא, שהתנא בהזכירו את עזי הפנים, התפרצה מלבו תפילה שייבנה בית המקדש, ואז ישים הכהן הגדול את הציץ על מצחו ויכניע את עזי הפנים שבדור. ואמרו רבותינו

בגמ' [ביצה כ"ה:] מפני מה ניתנה תורה לישראל? מפני שהם עזים (וניתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כוחם ומכנעת לבם, רש"י). ולכן מסיים התנא באבות: "ותן חלקנו בתורתך". (הובא באהלה של תורה)

"והיה על מצחו תמיד" (כ"ה - ל"ה)

אומר ה"חתם סופר", מידה מיוחדת לבני ישראל, שבה הצטיינו במיוחד, וכמו שהגמ' במסכת ביצה [כ"ה:] אומרת, ישראל הם עזים שבאומות. טבע זה הוטבע בעם ישראל, שיהיה להם את הכח והתקיפות לעמוד נגד שונאיו ורודפי אמונתו, כאשר שבעים זאבים רוצים לטרוף אותנו. ומצד שני, המשנה באבות [פ"ה - מ"ב] אומרת "עז פנים לגיהנום", שהעזות היא מידה מגונה והיא היפך הבושה הטבעית, שנחשבת כאחד מסימניה של האומה היהודית, וכמו שהגמ' ביבמות [ע"ט:] אומרת, "ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים, אין ראוי להשתמש במידת העזות אלא כנגד מושנאי ה' והקמים כנגד הדת ומצוותיה. דבר זה מרומז בציץ, שעליו אומרת הגמ' בערכין [ט"ז:] כי בא לכפר על עוון עזות מצח. דווקא על הציץ שעל המצח נרשם "קדש לה'", כדי לרמוז כי אין להשתמש במידה זו, בעזות פנים, כי אם במקום שהוא "קודש לה'", ששם הותרה העזות. אבל במקום אחר, מידה זו מגונה, ויש לברוח ממנה כמפני אש.

סיפר רבי אליהו לאפיאן, בשיבת ראדין היה בחור שהתחצף כלפי בעלת האכסניה שלו, וה"חפץ חיים" שלח אותו מהישיבה. והסביר: המשנה באבות [פ"ה - מ"ב] אומרת "עז פנים לגיהנום", ולכאורה איך אפשר לומר זאת, ממה נפשך, אם עובר העבירה לא עשה תשובה, א"כ על כל עבירה יש גיהנום אף שעובר העבירה לא היה עז פנים, ואם עשה תשובה, א"כ אין לך דבר העומד בפני התשובה, וגם עז פנים בכלל זה. אלא ההסבר, ודאי שאם עשה תשובה מוחלין לו, אבל מי שהוא "עז פנים", חזקה שלא יעשה תשובה. וזה הפירוש "עז פנים לגיהנום", דרך זו מובילה ל"גיהנום". ולפי"ז, גם אפשר להסביר את הגמ' בתענית [י:] שאומרת, כל אדם שיש לו עזות פנים, סוף נכשל בעבירה. כל אדם שיש לו עזות פנים, מותר לקרותו רשע. ולכאורה מדוע מותר לקרותו רשע, אולי עשה תשובה על העבירה שנכשל בה? אלא, ודאי שעז פנים לא יודה לעולם בחטאו. גאוותו וחוצפתו, מונעות ממנו עשיית תשובה, אלא ודאי כנ"ל שמחזיק ברשעו.

"ושבצת הכתנת שש" (כ"ה - ל"ט)

עשה אותם משבצות משבצות וכולם של שש. [רש"י].

אומר ה"חתם סופר", באחד מפיזי מוסף של יוכ"פ, מוזכר כי הכתנות שלבש הכהן הגדול היתה עשויה מכלאים. שואל ה"חתם סופר", מהיכן לקח הפייטן פרט זה, הלא בפרשת הכתנות לא נזכר שהיתה אלא משש שזה כותנה. ומתריך בשם החכם ר' וולף הידענהיים, בשו"ע יור"ד [סימן ש' סעיף ד'] נפסק, כי אם לבוש אדם בשני בגדים, אחד פשתן ואחד צמר ואין באפשרותו לפשוט את הבגד בלי שיפשוט את הבגד הנוסף, יש בזה איסור כלאיים. הכתנות היתה באמת מפשתן לבד, ללא תערובת צמר, אך אי אפשר היה להוריד אותה ללא שהפשיטו לפני זה את המעיל שהיה בו צמר, וממילא נחשב הלבוש ככלאיים.

"וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילים שנים תמימים" (כ"ט - א')

אומר השר שלום מבעלז, כשנתכנהו אהרן ובניו, הקריבו שלושה קרבנות: פר אחד ואילים שניים - ואם תעייין בפרשת הקרבנות האלה, תמצא שאצל הפר כתוב: "וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר" [כ"ט - י'] לשון יחיד, אם כי המעשה נעשה ע"י רבים, אהרן ובניו. באיל כתוב [כ"ט - ט"ז] "וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל" לשון רבים. ובאיל השני כתוב [כ"ט - ט"ז] "ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", שוב לשון יחיד. וההסבר, הקרבן הראשון, הפר שהקריבו אהרן ובניו היה חטאת, ועל חטאת צריך להתוודות, ואין וידוי אלא ביחידות, איש איש לנפשו, לכן כתוב "וסמך" לשון יחיד. האיל הראשון היה קרבן עולה, שאינו טעון וידוי, ולכן סמכו עליו כולם כאחד. וכשהגיעו לקרבן האחרון, האיל השני שהיה איל המילואים, הקרבן הראשון אחר לעלייתם לגדולה, נתמלאה נפשם שמחה גדולה, ומרוב שמחה עלה על ליבם להתוודות, ושוב פרש כל אחד לקרן זוית והתוודו, "וסמך".

"ולחם מצות וחלת מצת בלילות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן סולת חייטים תעשה אותם" (כ"ט - ב')

אומר החיד"א, "רקיקי" בגימטריה ארבע מאות ועשרים, רמז למספר השנים של בית המקדש השני אשר נחרב מפני "מצות", דהיינו מריבות. כיצד היתה המריבה? היו כולם "משוחים בשמן" ומדברים אחד נגד רעהו, מאחורי הגב.

"ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אותם במים" (כ"ט - ד')

אומר ה"משך חכמה", רחיצה זו טבילה, כמו שמפורש בתורת כהנים, לכן כתוב "ואת בניו" ולא נאמר ואת אהרן ובניו, כדי להפסיק ולהפריד, כי הדין שלאב אסור לרחוץ עם בנו.

"ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתת על תנוך אוזן אהרן וגו' ועל בוהן ידם וגו' ועל בהן רגלם" (כ"ט - ז')

מדוע מזים את הדם דווקא על תנוך האוזן ועל בוהן היד והרגל של אהרן הכהן? מבאר ה"שפתי כהן" מתלמידי האריז"ל, אהרן הכהן שמע מהערב רב בחטא העגל "קום עשה לנו אלוקים", והנה חז"ל אמרו [כתובות ה:'] למה האוזן קשה והאליה רכה, כדי שאם ישמע דבר שאינו הגון יכוף האליה לתוכה, וכיון שאהרן שמע דבר שאינו הגון ולא כפף את האליה אליה לכן אוזנו צריכה כפרה.

הסיבה להזאה על בוהן ידם היא משום שבמעשה העגל אהרן הכהן לקח את הזהב מידי בני ישראל "ויצר אותו בחרט" [ל"ב - ד'] ולצור בחרט אפשר רק בבוהן וכדי לכפר על זה צריך להזות על בוהן ידו.

הסיבה להזאה על בוהן רגלם היא משום שכשעם ישראל אמרו לאהרן הכהן "קום עשה לנו אלוקים", ואהרן קם ועשה, וקימה זו נעשית ע"י שהאדם נשען על בוהן רגלו מכופף אותה וקם על רגליו, ולכן היה צריך לתקן כפרה על זה ע"ע הזאת הדם על בוהן רגלו.

"ושמת הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו והנפת אותם תנופה לפני ה'" (כ"ט - כ"ד)
 מדוע מניפים רק קרבנות שלמים, ולא את שאר הקרבנות? כדי לענות על כך יש להסביר תחלה מה טעם התנופה בכלל?
 אמרו חז"ל [סוכה ל"א]: שהכהן היה מניף בידיו את הקרבן לכל הצדדים, למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים. הדבר היה מועיל כדי לעצור רוחות וטללים רעים, וכן נעשה הדבר כדי להודיע בזאת, שעניי ה' משוטטות בכל רוחות העולם, להשיג על כל אחד ואחד.
 מבאר הרלב"ג, בכוח אותה תנופה לעצור רוחות וטללים רעים הוא רק בעת שהקרבן הובא מתוך שמחה ומרצון לשבח ולהודות ולהלל לה'. והנה קרבן שלמים, שלא בא על חטא כלשהו, כי אם רק מתוך רצון הבעלים להודות ולהלל לקדוש ברוך הוא, היה בכוח תנופתו לעצור את הרוחות והטללים הרעים.
 לעומת זאת, שאר כל הקרבנות באו לכפר על חטא כלשהו, ועל כן בהבאתם לא היתה השמחה שלמה. ואם כן נמצא שתנופתם לא היתה מועילה לעצירת הרוחות והטללים, ומכיון שכך, לא הניפו אותם.

"והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל" (כ"ט - כ"ה)

על איזה חוק מדובר כאן? אומר בעל ה"ייטב לב" מסאטמר, דוד המלך אומר בתהילים [ב - ז] "אספרה על חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילידתיך". דוד המלך בענוותנותו, לא הבין מדוע הקב"ה אמר לו "בני אתה", והיה זה בעיניו כחוק סתום ולא מובן. כעין זה יש לפרש כאן, אהרן ובניו קיבלו מתנות כהונה, ובענוותנותם לא הבינו מדוע זה מגיע להם. זהו שנאמר "והיה לאהרן ולבניו לחק עולם", לגבי אהרן ובניו היה זה "חוק", שלא הבינו אותו.

"וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד" (כ"ט - ל"ה)

בדרך כלל המלה זה, מציינת הוראה באצבע, וכך הגמ' אומרת במנחות [כ"ט], שלושה דברים היו קשים למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן, מנורה, ראש חודש ושרצים. מנורה, שכתוב [במדבר ח' - ד] "וזה מעשה המנורה". ראש חודש, שכתוב [שמות י"ב - ב] "החודש הזה לכם ראש חדשים". שרצים, שכתוב [ויקרא י"א - כ"ט] "וזה לכם הטמא". הגמ' שם מוסיפה, יש אומרים שגם בהלכות שחיטה התקשה משה עד שהקב"ה הראה לו, שנאמר "וזה אשר תעשה על המזבח". שואל ה"תפארת ציון", מה היה כאן להקב"ה להראות באצבעו? מתוך ה"תפארת ציון", משה רבנו התקשה על עיקר הלכות שחיטה, שזהו היפך מידתו, איך יכלה התורה להרשות להתנהג באכזריות כזו לבעלי חיים. אמר לו הקב"ה, שייראה לו דבר שלא ידע, והראה לו לאיזה דרגה גבוהה עולה הבהמה כששוחטים אותה לפי ההלכה ואח"כ אוכלים אותה בברכה, ועוד יותר, כשאוכלים אותה בסעודת מצווה או בשולחן שבת, או ע"י גדולי ומאורי הדור. ועל זה הראה לו באצבע - "וזה אשר תעשה על המזבח".

במעשה של אליהו הנביא ונביאי הבעל בהר הכרמל [מלכים א' - י"ח] מסופר שהיו שני פרים, אחד לבעל ואחד לאליהו. זה של הבעל לא רצה ללכת, עד שאליהו מסר אותו, וזה של אליהו רץ לבד אל המזבח. ולעתיד לבוא, כשתתרבה דעת בעולם, אז "יעלו על מזבחך פרים" [תהילים נ"א - כ"א], הפרים יעלו לבד על המזבח, כי כשתתרבה הדעת, הם יבינו איזו עליה יש להם מזה, הם הופכים מבהמה, מחי, לדבר קדוש, ואת זה הראה הקב"ה למשה באצבע.

"אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד" (כ"ט - ל"ה)
 אומר הפרדס יוסף, יש שני דברים שצריך לעשות תמיד. "שויתי ה' לנגדי תמיד", "חטאתי לנגדי תמיד". על שני התמידים האלו נאמר "שניים ליום עולה תמיד", אחד ה' "שויתי ה' לנגדי תמיד", והשני "חטאתי לנגדי תמיד".

"את הכבש האחד" (כ"ט - ל"ט)

בעוונותינו חרב בית מקדשנו ואין לנו לא כהן ולא קורבנות שיכפרו עלינו, אולם הצרה הנוראה מכל היא, שמרוב ההתרחקות ממקור הקדושה ומאותם ימים, שבהם ישבנו בצילו של הקב"ה בבית המקדש, שוב אין אנו מסגלים להשיג את גודל ההפסד, ואיננו חשים צער, לבד מן הכאב על הקשיים הטכניים שבהם אנו נתקלים, הכוללים: צרות או קשיי פרנסה כאלו ואחרים.

בספר "מריצי תורה מעולם החסידות" מסופר, כי באחד הימים בא יהודי תמים לפני הצדיק מאפטא ותינה לפניו את צערו - ימים רבים הוא מתפרנס ממסחר בשוורים, ולפתע ביום בהיר התהפך עליו הגלגל, והוא הפסיד את כל כספו בעסק ביש. הצדיק שמע את צרתו של האיש בתשומת לב, העניק לו עצה טובה והרעיף עליו ברכות לרב, אך כשיצא מלפניו אמר במרירות: "אתה מדבר על שוורים ועסקים, ושוכח כי אסון כבד קרה היום לישראל... הרי לא הקריבו היום את קרבן התמיד! משום שאין לנו לא מקדש, לא מזבח ולא כהן... אתה מיצר על שוורים ועסקים, ומקרבן התמיד שלא הוקרב היום כלל לא אכפת לך!...". סיפור זה נהג לספר רבי מרדכי חיים סלונים כשהוא גועה בבכיה מרעידה, וכל מי ששהה במחיצתו חש בברור כי היום, אכן, קרה משהו נורא - פעמיים ביום לא הקריב כלל ישראל את קרבן התמיד...

"ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלוקים" (כ"ט - מ"ה)

סיפר האדמו"ר רבי חנוך מאלכסנדר, ששהה זמן מה אצל רבי אחד, וככל שהכירו יותר ונתקרב אליו, התמעטה ההערכה שהעריך אותו וירדה בעיניו חשיבותו, ואילו כשהתחיל לנסוע לאדמו"ר מקוצק, ככל שהוסיף להתקרב אליו וככל שהרבה להתבונן בו, גדל והלך האיש בעיניו וגדלה יראתו מפניו. אמר רבי חנוך מאלכסנדר רק כעת הבנתי את הפסוק "ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלוקים", אלילים, אלוהי שקר, יפים הם ומרשימים רק מרחוק, משהתקרבת אליהם, אתה רואה אותם ריקנים. ואילו אצל הקב"ה בדיוק ההיפך, "ושכנתי בתוך בני ישראל", ורק אז "והייתי להם לאלוקים", ככל שיהודי מתקרב יותר אל הקב"ה, הריהו מסוגל יותר ויותר להשיג את גדלותו.

"ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלוקים" (כ"ט - מ"ה)

בספר "שמירת הלשון" [חלק ב' פרק ב'] מביא, משל למה הדבר דומה, לאחד שביתו מלוכלך מאוד, הקירות והתקרה מפויחים. אפילו אם יכניס בביתו כדי כסף וזהב, אנשים לא יבחינו בזה, ומוכרח קודם לנקות ולסייד את ביתו כדי שיוכלו להתפעל מיופי כלי הזהב. גם כאן, ליהודי נתן הקב"ה את כח והעוז להידבק בו יתברך, אבל זה בתנאי שלא יתן ליצה"ר לקנות מושבו בליבו פנימה ע"י מחשבות זרות, ולכן הקב"ה לא יכול לגור אצלנו אם אנחנו מלאים בעבירות ודוחים את בואו של הקב"ה.

מספרים, רבי נפתלי מרופשיץ בהיותו נער, פנה אליו אדם ואמר לו, הא לך זהוב ואמור לי היכן גר ריבוננו של עולם. ענה לו מיניה וביה, קח שני זהובים ואמור לי היכן הוא לא גר!!!

גם את רבי דוד מקוצק שאלו אותה שאלה בנערותו, היכן גר ריבוננו של עולם, וענה, בכל מקום שמניחים לו להיכנס.

"ועשית מזבח מקטר קטורת" (ז' - א')

בספר "הצדיק ר' שלמה" מסופר, פעם אמר לי, מסתמא התורה לא מרוצה שיהיה עשירות אצל היהודים, שהרי רואים שהתורה כתבה את מזבח הקטורת אחרי כל הקמת המשכן, והקטורת היתה מעשירה.

עוד אמר בשם רבי איצלה פטרבורגר, שכסף דומה ליי"ש, קצת, טוב לכל אחד, יותר מזה, אם יש לו ראש חזק - טוב לו, ואם לא, זה גורם לו בלבול, אבל הרבה, גורם שכרות לכל אחד. והוא עצמו היה רגיל לומר, כסף זה כמו חמץ בערב פסח, צריך להיפטר מזה, אך מצד שני, בלי כסף בכלל אין לזה טעם.

"ועשית מזבח מקטר קטורת עצי שטים תעשה" (ז' - א')

זהו מזבח הפנימי, מזבח הזהב, מזבח הקטורת. פרשת תרומה עסקה בכלי המשכן, פרשת תצוה בבגדי הכהונה, ועכשיו מגיע פרשת מזבח הקטורת. ונשאלת השאלה, מדוע היא נאמרה בנפרד ולא באה ביחד עם כל השאר? מתרץ ה"קרבן מנחה", אי אפשר לעשות עבודה ללא כלי המשכן, אי אפשר להקריב קרבנות בלי המזבח, אם אין שולחן אין היכן לשים את לחם הפנים. הדבר היחיד שאינו מעכב, הוא מזבח הזהב, שגם אם הוא לא נמצא, מקטירים קטורת במקומו במקום בו היה צריך לעמוד. לכן, כדי להדגיש את ההבדל, הפרידה אותו התורה מהשאר וכתבה אותו בפני עצמו.

ר' שלמה לוינשטיין מצטט את ר' שלום מאיר וואלך, שאומר, שעל כל כלי המשכן מוצאים המפרשים רמז למידות הטובות שצריכות להיות באדם. הארון והלוחות רמז ללימוד התורה בקדושה ובטהרה ומתוך ענוה והכנעה, כמו מידות הארון שהיו שבורות. המנורה, זיכך המידות לזהב טהור, כמו שמן זית זך.

השולחן, קדושת האכילה וכשרות הפרנסה.

מזבח העולה, עבודת ה' במסירות נפש ובלהט אש.

לאחר כל זה, יש גם קטורת שהיא בעלת סגולות רבות, יש בה סגולה להעשיר [וימא כ"ו], וכן מצינו שכאשר אהרן הכהן ראה שיש מגיפה בעם, הוא לקח את הקטורת ועצר את המגיפה. אבל לפני שמגיעים לסגולות, צריך לעבור את כל דרכי העבודה: תורה, יראת שמים, מידות טובות, אכילה נכונה ופרנסה כשרה, ורק לבסוף מגיעים לעניין הסגולות. אין שום אפשרות לקפיצת הדרך, ואי אפשר לדלג על כל המסלולים שבדרך ולהגיע ישירות לסגולה, לכן אמרה התורה את סגולת הקטורת בסוף.

הגמ' בנדה [ז'] אומרת, שתינוק במעי אמו ישן, אוכל ושותה ממה שאמו אוכלת ושותה, אינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו, ופיו סגור שמא יבלע וייהרג. ונוסף על כך, בא מלאך ומלמד אותו את התורה כולה, ונר דלוק לו על ראשו, ורואה מסוף העולם על סופו. כיון שמגיע זמנו לצאת לאוויר העולם, בא מלאך וסוטר על פיו ומשכח ממנו את כל התורה כולה. שאלו פעם את האדמו"ר מסאטמר, לא כתוב שמכבים לתינוק את הנר, אם כך, האם הוא

"והקטיר אליו אהרן קטורת סמים" (ז' - ז')

הקטורת מביאה ברכה ועושר, וכמו שהגמ' במסכת יומא [כ"ו]. אומרת, מעולם לא שנה אדם בה, מאי טעמא? אמר ר' חנינא מפני שמעשרת. אך אם אין יודעים כיצד לעסוק בה, הרי הקטורת מביא גם לידי אסון, כמו שמצאנו אצל נדב ואביהוא, וכן אצל קורח ועדתו ואצל המלך עוזיהו. הדין בקטורת הוא, "ואם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה". הוא הדין בעושר, בממון. הממון הוא אמצעי שאדם יכול להגיע על ידו לאושר ולזכות בשני עולמות, אך כל זה בתנאי שהוא יודע איך לנהוג בו. אבל הכסף יכול גם להביא לידי אסון אם אינו נזהר כל צרכו, או שהוא משתמש בו למטרות נפסדות.

"אחת בשנה יכפר עליו" (ז' - י')

סופי תיבות "תורה". כתב בספר "צל העדה", כי בזמן שבית המקדש היה קיים, היו הקרבנות והקטורת מכפרים, ועכשיו, אין לנו אלא לעסוק בתורה, והעוסק בתורה כאילו הקריב קרבנות והיא מכפרת עליו. וזהו שנאמר "לדורותיכם" שהתורה מגינה ומכפרת בכל הדורות.

מניין הפסוקים ק"א וסימנך מיכאל.

כותב ה"מגלה עמוקות" [סוף אופן ג"ז], כשבא המלאך אל יהושע בהיותו ביריחו, אמר לו [יהושע ה' - י"ד] "לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי" ופירש רש"י עתה באתי - אבל בימי משה רבך באתי ולא חפץ בי שנאמר [שמות ל"ג - ט"ו] "ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה", ופירש רש"י [שם ד"ה שר צבא ה'] שזה המלאך הוא מיכאל.

לפי"ז מבאר בעל ה"מגלה עמוקות" שזו כוונת המסורה בסוף פרשה זו שבה לא מוזכר שמו של משה רבנו, ורמז את הדבר בסימן מיכאל, כדי לומר לנו שרק אחרי שנגנו משה רבנו יבא מיכאל, כי כל זמן שמשנה רבנו חי לא יכול מיכאל להנהיג את ישראל, כמו שמשנה רבנו אמר לו "ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה", והנה האותיות הנעלמות בשם משה הם מ י נ א [כמו שביארנו בפסוק הראשון של פרשתנו], שהם הגימטריה של השם מיכאל, וזה מה שרמז לנו שרק אחרי שנעלם משה יבא מיכאל.

לקבלת הגליון בדואר אלקטרוני יש

לשלוח בקשה לכתובת

mideshenb@gmail.com